

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Första Kammaren. N:o 17.

Onsdagen den 20 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Annerstedt* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående förlängning af tiden, under hvilken förordningen den 6 juni 1883 rörande de lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge, skall vara gällande.

Justerades protokollet för den 13 i denna månad.

Anmäldes och bordlades
statsutskottets utlåtanden:

n:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utbyte af jord mellan kronan och Karlskrona stad;

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Stockholms stad af ett jordområde från förra häradshöfdingebostället Lindhof n:is 1, 2, 3 och 4 i Stockholms län;

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af till förra hospitalshemmanet 1 mantal Hede n:o 1 hörande andel i delar af samfälligheterna »Kinna qvarn» och »utvidgning vid Kinna qvarn och såg samt en 40 fot bred plats på båda sidor ån»;

n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af kronoöingen Hägran n:o 1 i Öja socken af Södermanlands län;

n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse under eganderätt till Dorotea kommun af viss del utaf ett vid afvittringen inom Dorotea socken till kyrkostad afsatt område; och

n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försälj-

ning af förra regementskvartermästarebostället $\frac{3}{4}$ mantal Hagstad n:o 1 i Kalfsviks socken och Kinnevalds härad af Kronobergs län;

bevillningsutskottets betänkande n:o 20, i anledning af väckt motion angående förändring af bestämmelserna om beräkning af hvitbetssockertillverkningskatten;

lagutskottets memorial n:o 34, med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande n:o 27 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ocker; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 1, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t i fråga om ändring i sättet för verkställande af dödsstraff; och

n:o 2, i anledning af väckt fråga om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till lag om desinfektion af quarlätenskapen efter i lungdot af iden person.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 32 och 33.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 16 och 19 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danar af efter fiskaren Hans Martin Larssons i Klätta afidna hustru Anna Larsson, född Alfsdotter, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos å nyo sammansatta banko- och lagutskottets den 16 och 19 innevarande mars bordlagda betänkande n:o 1, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse af §§ 6, 7, 8, 41 och 42 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897, dels ock åtskilliga motioner rörande samma ämne och dermed sammanhang egande frågor.

Herr Boström, Filip, erhöi på begäran ordet och yttrade: I afseende å föredragningssättet af berörda utlåtande tillåter jag mig anhålla, att fjerde punkten af utskottets hemställan, deri utskottet föreslår, att herr Nyströms motioner icke måtte vinna Riksdagens bifall, först måtte föredragas, att sedan de olika punkterna föredragas i den ordning, i hvilken de förekomma i utskottets betänkanden, således sist den sjette punkten, samt att denna punkt måtte föredragas paragrafvis samt slutligen utskottets hemställan.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Punkten 4.

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

Herr Nyström, Johan: Innan jag öfvergår till den sakliga behandlingen af de motioner, jag väckt, och utskottets framställning i anledning deraf, ber jag att få infria några löften, jag afgaf vid den debatt, som uppstod, då de remitterades. Såsom herrarne torde erinra sig, blef en passus uti ingressen till den ena af mina motioner skarpt angripen af en i kammaren närvarande fullmäktig uti riksbanken, på den grund att jag med orätt skulle hafva beskylt riksbankens styrelse att under strama penningtider hafva indragit lån, som förut under bättre konjunkturer beviljats. I anledning af det löfte, jag afgaf, har jag företagit en enquête, hvilken i parentes sagdt för mig varit mycket lätt, då bevisningsmateriel utan något mitt åtgörande tillströmmat från olika håll af riket. Emellertid äro, såsom herrarne lätt kunna förstå, dylika privata meddelanden icke gerna af natur att här offentligen kunna anföras, om de ock varit sådana, att de fullkomligt öfvertygat mig personligen derom, att jag hade rätt. Men jag är lyckligtvis i det predikameut att icke behöfva tillgripa enskilda meddelanden för att bevisa sanningen af mina ord; jag behöfver i detta afseende endast hålla mig till de officiella bankrapporterna. Om man studerar dessa för åren 1899 och 1900, befinner, att riksbanken under sist nämnda år indragit lån till belopp af sammanlagdt 6,770,000 kronor, af de lån nemligen, som riksbanken hade ute den sista december 1899, en, såsom mig synes, ganska väsentlig reducering af bankens utlåning. Denna skulle hafva varit en fullkomligt befogad åtgärd, i fall penningställningen i landet varit sådan, att ifrågavarande lån icke längre behöfts. Huru skall man då få visshet om detta? Svaret derpå, huruvida dessa indragningar varit befogade eller icke, erhålles genom en undersökning rörande det af enskilda och aktiebanker under samma år iakttagna förfaringssätt med afseende på lånereelsen. Man finner då, att under samma år, då riksbanken indrog lån för i rundt tal 6,800,00 kronor, måste de enskilda och aktiebankerna öka sin utlåning med mer än 52 millioner kronor. Detta tyckes mig tala ett tydligt språk, och jag tror, att man redan med dessa siffror såsom basis kan anse de i min motion förekommande uttrycken fullkomligt berättigade.

Gå vi sedan litet mer i detalj, till vissa sakförhållanden, som den antydde talaren berörde under remissdebatten, nemligen förhållandena i Skåne och Norrland, så lemna äfven här bankrapporterna egendomliga paralleller.

Talaren nämnde, att under år 1900 visserligen en del indragningar af lån skett, men att af dem nära 3 millioner kronor kommo på Malmö afdelningskontor; och det vore ju bekant, att under nämnda år penningtiderna i Skåne vore helt annorlunda än 1898 och 1899. Till följd af dessa ändrade tidsförhållanden hade riksbanken ansett sig kunna der indraga lån till nämnda belopp. Ser man nu efter, huru de enskilda skånska bankerna skötte sig under detta ymnighetens år 1900, finner man, att de trenne bankerna Skånebanken, Kristianstadsbanken och Skånska handelsbanken tillsammans ökat sin utlåning med

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers,
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

öfver 11 millioner kronor. Denna ymnighet, som föranledde riksbankens indragningar, tyckes således icke hafva verkat på andra bankerna. Jag vill dock här i parentes erinra derom, att Skåne- och Kristianstadsbankerna, såsom bekant, hafva kontor äfven utom Skåne, och att således de siffror, jag nämnde, möjligen icke falla ensamt på Skåne. Jag har dock icke varit i tillfälle att erfara, huru mycket af utlåningen faller på de olika kontoren; detta är dock en sak, som kanske alldeles motväges af att äfven andra banker än dessa ofvannämnda operera i Skåne.

Gå vi öfver till Norrland, säger nämnde talare, att låneindragningar der visserligen skedde till belopp af omkring 1,200,000 kronor, men dessa voro, såsom han sade, fördelade på fem afdelningskontor och ett så stort område, att denna förminskning af utestående lån blott vore enligt hans åsigt ett bevis på varsamhet och lugn från fullmäktiges sida. Detta resonnement om att man *endast* indrog 1,200,000 kronor och att dessa föllo på ett så stort område är egendomligt, och jag förstår egentligen icke, huru indragningar skulle kunna motiveras deraf. För min del skulle jag tycka, att ett stort land bör i tryckta tider hafva behof af hjälp genom större lån, i synnerhet ett land, stadt i så snabbt framåtskridande som Norrland. Det visar sig emellertid här samma förhållande som i Skåne. Hvad riksbanken kunde göra, var icke möjligt för de enskilda bankerna att utföra. De fem enskilda bankerna i Norrland måste detta år utvidga sin lånerörelse med 8,5 millioner kronor, hvarjemte de norrländska aktiebankerna samma tid ökade sin utlåning med 7,2 millioner kronor. Samma år riksbanken ansåg varsamt och klokt att af sina lån indraga för 1,2 million kronor, måste således de enskilda bankerna träda emellan och icke blott ersätta af riksbanken indragna lån, utan äfven med anledning af det ökade behöfvat, på det sätt jag nämnde, öka sin utlåning med mer än 15 millioner. Att förhållandena i Norrland detta år icke voro sådana, att de motiverade en indragning, utan tvärtom gifvo anledning till lånerörelsens utvidgande, framgår äfven tydligt af hvad styrelsen för en enskild norrländsk bank, Sundsvallsbanken, säger i sin årsberättelse för 1900: »Höga priser på de flesta slag af trävaror och en deraf föranledd liflig verksamhet vid sågverk, hytterier och andra fabriker i de norrländska trävarudistrikten hafva bidragit till en mer än vanligt stor penningomsättning. Man får dock icke som en följd häraf antaga, att industridkarne haft en anmärkningsvärdt god behållning, ty de stegrade arbetskostnaderna hafva tagit i anspråk en proportionsvis stor del af intägen.» Så yttrar sig en med förhållandena fullt förtrogen styrelse för en bankinstitution i Norrland angående den ekonomiska ställningen derstädes under år 1900, hvilken således icke inneburit skäl till indragningen enligt riksbankens sätt att gå till väga. Jag nämnde i min motion, att det är med denna erfarenhet från de sista åren för ögonen, som man måste medgifva det berättigade i den oro, hvilken af alla myndigheter, som behandlat bankfrågan, medgifvits nu existera med hänsyn till den tingens ordning, som skall komma efter 1903. Det är riksbankens ofvannämnda förfaringsätt, som ökat och skärpt denna oro, och att så skett, är enligt min åsigt lätt förklarligt.

Lemnande denna sak, öfvergår jag nu till de motioner, som jag haft äran väcka, och det sätt, hvarpå de af utskottet behandlats. Jag vill då till en början konstatera, att såväl min som öfriga vid denna riksdags början i bankfrågor väckta motioner tydligen utgå från ett misstroende till 1897 års banklag. Detta tyckes vara större nu än det är, då nämnda lag tillkom, sannolikt emedan frågan under tidens lopp mer trängt in på allmänheten. En hvar har tvungits att mer eller mindre grundligt tänka öfver saken, och följden har blifvit den, att sinnena nu aldeles icke äro lika lugna, som de voro 1897. Man har måst säga sig, att, vid ett närmare reflekterande öfver orsakerna till 1897 års banklag, det förefaller ganska svårt att efteråt riktigt förstå dem. Det banksystem, som då kasserades, är af bankteoretici erkändt vara åtminstone lika godt som det, man 1897 ville införa. Vidare har just detta gamla system hos oss funktionerat på sådant sätt, att ingen människa haft något att deremot anmärka och ingen förlorat något derpå. Att sålunda kasta öfver bord ett system, som i princip är riktigt, lika riktigt som det nya, och i praktiken visat sig fullgodt, är för den, som efteråt betraktar saken, svårt att finna anledningen till. Ja, att en anledning funnits och kanske till stor del af icke precis så synnerligen prisvärd natur, det veta vi. Men det finnes också ett annat skäl till de enskilda banksedlarnes indragning, hvilket redan 1881 års bankkomité framdrog och som af utskottet nu citerats, visserligen icke blott af historisk anledning, utan säkerligen för att låta detta skäl äfven i dag betyda något. Det är nemligen de ord, som efter komitén anföras, att utvecklingen i det öfriga Europa gått i sådan riktning, att de länder, som förut haft flera sedelutgivande banker, ändrat detta till centralbankssystem. Detta skäl, mina herrar, är ett fullgodt svenskt skäl, ty såsom bekant, hafva svenskarne ständigt haft den svagheten att söka föredömet utomlands, och är det i något afseende så, att vi icke hunnit följa med utlandet, så är man redan a priori öfvertygad om, att vi måste skynda oss att icke blifva efter; ty att vi i vårt land skulle kunna hafva något utmärkt, som, ehuru det utomlands är stäldt på annat sätt, icke behöfde kastas bort, är en uppfattning, som sällan påträffas hos svenskarne. Det nyss anförda är emellertid ett hufvudskäl, som anförts för borttagande af privatbankssystemet. Det är dock märkvärdigt att gent emot detta höra utländska auktoriteter uttala sin förvåning öfver att svenskarne öfvergifva ett system sådant som det nu ifragavarande. Scharling t. ex. börjar den afdelning af sitt arbete, som behandlar det svenska bankväsendet, med följande ord: »den sträfvan att alltmer monopolisera sedelutgifningen i en enda stor centralbanks hand, hvilken i senare tid framträdt i åtskilliga länder, framstår såsom särskildt egendomlig, hvad Sverige angår, enär de faktorer af öfvervägande politisk natur, som annorstädes väckt till lif sympatier för en dylik anordning, allenast i ringa grad föreligga i nämnda land. Till en icke ringa del torde det nemligen vara hänsynen till de tjänster, en monopoliserad sedelutgifvande bank i händelse af krig kan göra staten, som i Tyskland varit den bestämmande, men hänsyn af sådan art har jemförelsevis föga betydelse för Sverige. Härtill kommer, att man tillförene plägat särskildt framhålla, af huru stor vigt det är för ett penning-

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

fattigt land som Sverige, att ett stort antal öfver hela landet spridda banker genom sin rätt till sedelutgifning sättes i tillfälle att utlåna kapital». Scharling undrar sålunda just öfver att svenskarne accepterat detta utländska system, ehuru de dertill icke hade samma skäl som utlandet. Scharling har för öfrigt på flera ställen i sitt arbete uttalanden om systemet med privata sedelutgifvande banker och de anordningar, som af svenska statsmagtarna vidtogos 1897, hvilka uttalanden, då de komma från fullkomligt sakkunnigt och opartiskt håll, torde hafva att något betyda i saken. Han säger om 1897 års bank-system, att »vidtagandet af den då beslutade anordningen näppeligen kan betecknas såsom lyckligt, och att den tydligen hade tillkommit under stark påverkan af den egendomliga ställning, Riksdagen under så lång tid intagit gent emot riksbanken, hvarigenom intresset för denna kommit att i så hög grad undanskjuta de intressen, som knyta sig till de enskilda sedelutgifvande bankerna». På ett annat ställe säger han: »det förefaller högst tvifvelaktigt, om det, hvad Sverige angår, funnits tillräcklig grund för att skrida till upphäfvande af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt.» Således torde både vår egen erfarenhet samt hänsyn till såväl bankväsendets teori som utländingens omdömen hafva kunnat bidraga till att också de, som 1897 kanske icke så mycket funderade på saken, nu blifvit oroliga. Men dessutom finnes en alldeles speciel anledning till denna oro, en anledning, som står i samband med vissa för vårt land egendomliga förhållanden. Sedelutgifningens betydelse för de enskilda bankerna har så många gånger framhållits, att det kunde vara onödigt att ytterligare tala derom, men då denna sak kanske nu för sista gången kommit under Riksdagens debatt och pröfning, kan jag icke underlåta att än en gång påpeka detta, att sedelutgifningsrätten bereder för landets enskilda banker möjlighet att kunna motsvara den ställning, de här ega och måste ega. Det är sedelutgifningsrätten, som sätter dem i stånd att inrätta dessa många bankkontor, hvilka helt och hållet äro beroende af denna rätt och omöjliga kunna fortfarande bestå, när den upphör. Redan 1897 års lag har uttalat en fruktan, att med privatbanksedlarnes indragning dessa kontor skulle upphöra, då densamma föreskrifver, att endast de banker, som icke indroge några sina afdelningskontor, skulle komma i åtnjutande af de förmåner, som då gäfvos dem. Men det privilegium, som sålunda medgafs åt de banker, hvilka icke indraga något kontor, är i själfva verket icke något hinder för dem att redan nu afveckla de lånekontor, de vid angifven tidpunkt egde, såsom herr Leman mycket riktigt i sin reservation påpekar. Men när öfvergangstiden är slut, falla utan förklädnad många af dessa afdelningskontor, och att detta kommer att innebära eu olägenhet för allmänheten i vårt vidsträckt land, är väl en så själfklar sak, att jag icke behöfver ytterligare orda derom. Genom rätten att utgifva egna sedlar hafva nu bankerna varit i stånd att under svåra tider försträcka allmänheten penningar, då sådana icke från annat håll kunnat anskaffas, såsom t. ex. under år 1900, då lån, som riksbanken icke kunde gifva, erhöles från enskilda banker. Denna elasticitet, såsom man kallar bankernas förmåga att sträcka ut hjälpen, då sådan behöfves, borttages nu, utom

genom upphäfvande af sedelutgifningsrätten, äfven på andra sätt, *Ifrågasatt*
 särskildt genom borttagande af gällande bestämmelser rörande ban-
 kernas solidaritet, ty gifvetvis kan en bank lättare erhålla större lån, *förlängning af*
 då ansvarigheten för dess delegare är solidarisk, än när banken är *tiden för en-*
 stäld på aktier med ett visst aktiekapital. Hvad man bjuder ban-
 kerna i stället är i sjelfva verket icke fullgod ersättning för hvad *skilda bankers*
 de i detta hänseende, jag menar med hänsyn till elasticiteten, förlora. *sedelutgif-*
 De i kongl. propositionen föreslagna kreditiven af 75 % kunde i *ningsrätt.*
 någon mån ersätta den elasticitet, som man på annat sätt fräntager *(Forts.)*
 bankerna, men huru det skall blifva möjligt med de lån, utskottet
 föreslår, kan jag för min del icke inse. Ty sedan länen en gång
 upptagits, hvar ligger elasticiteten, om större lånebehof yppa sig?
 Hvarifrån skall man sedan taga erforderliga medel? Det är slut med
 hela den fördel, de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt medförde.
 Denna rätt innebar också en annan fördel, den att vara ett korrektiv
 gent emot den tvångskurs, som enligt 72 § regeringsformen åligger riks-
 bankens sedlar. Så länge det fans andra sedlar, som ingen behöfde
 emottaga, så vida han icke för dem hade förtroende, kunde det icke tänkas,
 att riksbankssedlarne ginge med tvångskurs; allmänheten kunde helt
 enkelt rata dessa sedlar. Huru komme det nu att gå, sedan berörda
 korrektiv tagits bort? Det går så, att, om en katastrof skulle inträffa och
 riksbankens sedlar komma att löpa med agio, detta skulle verka full-
 ständigt ruinerande för Sveriges handel och näringar på samma sätt
 som vid liknande förhållanden under föregående tider.

Jag har anfört några af de skäl mot 1897 års reform, som många
 gånger förut blifvit uttalade, men jag anser icke olämpligt, att de
 upprepas i dag, och jag ber att ytterligare få betona, att många med
 mig anse riksbanken icke kunna motsvara alla de nya anspråk, som
 komma att ställas på densamma. Det är möjligt, att den till följd
 af de förändringar, som nu skett i fråga om dess organisation, kan
 blifva mera i stånd dertill än förut, men den blir icke fullt i stånd
 dertill. Redan den omständighet, att riksbanken endast får 24 afdel-
 ningskontor, under det att de enskilda bankkontoren uppgå till ett
 hundratal och deröfver, visar, att riksbanken aldrig kan komma att
 träffa allmänheten på samma sätt, som de enskilda bankerna göra det.
 Särskildt i de trakter af landet, som äro illa utrustade i kommunika-
 tivt hänseende, såsom i Norrland, der på samma gång stora industrier
 finnas, kommer den nya banklagen att få högst bedröfliga följder. I
 sådana stora industrionråden som de norrländska kuststäderna kan det
 ofta behöfvas stora summor på kortare tid. Huru skola de enskilda
 banker, som finnas i dessa små städer, kunna ligga inne med så stora
 summor af riksbankens sedlar för att kunna tillfredsställa tillfälliga
 behof? De få då betala ränta till riksbanken för att möjligtvis få
 låna ut dess sedlar på kortare tider. Det är icke möjligt, utan följden
 blir den, att dessa bankkontor, som finnas i sådana städer, komma att
 svara sina kunder, då de en dag behöfva t. ex. 200,000 kronor: »Ni får
 komma igen om en vecka, så skola vi till dess hafva skaffat pengar
 från riksbanken, men då måste ni garantera, att ni också behåller
 dem en tid och icke betalar igen dem veckan derpå, ty då är det icke
 någon affär för oss.» Det är just med hänsyn till dessa aflägsna

Ifrågasatt trakter dubbelt betänkligt att borttaga den nuvarande anordningen. Frågan kan då blifva: hvad skall sättas i stället? Min motion sätter förlängning af tiden för enskilda bankers ingenting i stället. Min motion säger endast, att man skall se tiden an och låta den nuvarande anordningen bestå några år ännu, för att sedelutgifningsrätt. under tiden något nytt och bättre må komma fram. Jag har därför icke kunnat såsom en annan motionär vara med om att alldeles kullkasta det förslag, som närmast är föremål för behandling. Jag är tvärtom med om alla dessa lindringar under öfvergångstiden, som föreslagits. Jag vill blott, att man skall utsträcka tiden, till dess vi få någonting annat och bättre.

(Forts.)

Det finnes åtskilliga andra sätt att lösa denna fråga, hvilka hafva varit tangerade under den tid frågan varit under debatt, och kanske kunde de vara värda att tänkas på en gång till, t. ex. det förslag, som en gång framställdes af Kongl. Maj:t, att de enskilda bankerna skulle behålla en begränsad sedelutgifningsrätt. Det skulle vara ett sätt, hvarigenom de skulle sättas i stånd att motsvara en del af de kraf, som de förut kunnat så väl fylla.

Det finnes ett annat sätt, som också en gång omnämnts som hastigast under frågans behandling och som också låter tänka sig. Det är det system, som sammansatta banko- och lagutskottets betänkande på sid. 8 omtalar. Der meddelas, att »länder, som förut haft flera sedelutgifvande banker, hade antingen öfverflyttat hela sedelutgifningsrätten på en af dem eller fortfarande medgifvit någon sedelutgifning vid sidan af centralinstitutets, men för densamma uppdragit sådana gränser, att den visserligen tills vidare kunde tjena att underlätta den lokala rörelsen, men deremot icke utöfvade något större inflytande hvarken på centralbankens verksamhet eller på landets ekonomiska ställning i allmänhet.»

Ett sådant system synes mig vara synnerligen befogadt i vårt land. Om andra länder hafva ett sådant banksystem, vore det väl ändå större skäl, att vårt stora och vidsträckta land med sina dåliga kommunikationer -- åtminstone hvad vissa delar af landet beträffar -- försökte sig derpå. Det finnes således andra utvägar att lösa denna fråga än dem, som nu äro på tal. Derför vore det enligt min tanke skäl att ännu en gång öfverväga, om man icke skulle kunna hitta på en utväg, som icke alldeles »kastade ut barnet med badvattnet», såsom man säger.

Dessutom tyckes det, som om detta förslag, som endast afser ett uppskof på några år, väl skulle kunna tilltala äfven dem, som nu tro på 1897 års banklags förträfflighet, ty här finnes icke ett spår till »periculum in mora». Tvärtom eger här ett motsatt förhållande rum. Om man skulle låta denna 1897 års lag med de modifikationerna, som föreslås, blifva definitivt gällande, då äro alla möjligheter till reträtt afskurna. Mitt förslag innehåller, såsom herrarne torde erinra sig, två punkter, den ena att Riksdagen behagade besluta sådan ändring i lagen för Sveriges riksbank, att de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar skall fortfa till slutet af år 1908, samt att i samband dermed tiden, under hvilken de förmåner, som riksbanken är pliktig att för underlättande af öfvergången inrymma åt de enskilda bankerna, måtte utsträckas med fem år; och den andra att Riksdagen behagade

besluta sådan ändring i öfvergångsstadgandet, att de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar skall fortfa-
 ra till slutet af år 1908.

*Ifrågasatt
 öförlängning af
 tiden för en-
 skilda bankers
 sedelutgif-
 ningsrätt.
 (Forts.)*

Intetdera af dessa två förslag har sålunda framställt något exakt förslag. Jag har icke sagt, huru denna paragraf skulle komma att te sig. Derför hade det varit att hoppas, att sammansatta banko- och lagutskottet, som sitter inne med erfarenhet i den vägen, skulle formulera de nya bestämmelserna. Det har icke skett, och det af det skälet, att utskottet ansett, att begge förslagen borde helt och hållet afslås. Jag skall därför be att få göra det yrkande, att dessa mina förslag måtte till sammansatta banko- och lagutskottet återremitteras. Derest detta mitt yrkande vinner kammarens öra, innebär det, att kammaren gillar principen i mitt förslag, men lemnar åt utskottet att gifva denna princip vederbörlig form. Detta förslag står icke heller i någon strid med det förslag, som här för öfrigt framlagts af sammansatta banko- och lagutskottet. Såvidt jag nemligen kan förstå, skulle dessa begge förslag, utskottets och mitt förslag, kunna mycket väl sänjas. Den olikhet, som finnes mellan dem, skulle blott föranleda en liten omredigering af 41 § i utskottets förslag, så att der det står 1903, skulle sättas 1908. En återremiss af frågan skulle sålunda icke innebära, att utskottets förslag behöfde gå under, utan det skulle helt enkelt innebära en ändring af vissa punkter i detta förslag.

Jag får alltså, herr grefve och talman, yrka återremiss af 4 §.

Herr Berlin: Bland alla dem, som i denna fråga fått sina framställningar af utskottet afslagna, torde jag vara den ende, som har anledning att hysa någon tacksamhet mot utskottet. Jag har det också och är tacksam, väl förstäendes icke därför att utskottet afstyrkt min motion, utan därför att utskottet i det stora nederlag, som anstälts på motionerna i denna fråga, skonat åtminstone sin egen ärade ordförändes och derigenom undan förgörelsen räddat det förslag om tillägg till 41 § i lagen för Sveriges riksbank, som af honom framstälts. Derigenom har också den bank, hvarom min motion handlar, satts i tillfälle att fortfa-
 ra, som hittills, komma i åtnjutande af de förmåner, som genom banklagen af 1897 densamma tillerkänts, men hvilka genom Kongl. Maj:ts föreliggande proposition blifvit i så högst väsentlig mån rubbade och banken fränkända.

Utskottet har ansett billigt, att denna bank fortfa-
 rande får åtnjuta samma förmåner som de banker, hvilka före 1903 års utgång komma att indraga sin sedelutgiftningsrätt. Det hade varit önskvärdt, om utskottet tagit samma hänsyn till billigheten vid bedömandet af andra punkten i mitt yrkande, nemligen i fråga om bestämmandet af den grund, som borde följas vid beräkningen af dessa förmåner. Bankofullmäktige hafva visserligen beträffande mitt förslag härutinnan anført, att någon ändring af det såsom beräkningsgrund fastställda sedelbeloppet svårligen nu synes kunna ifrågakomma, då ifrågavarande bankbolag utöfvat sin nya verksamhet redan i mer än två års tid, hvarunder naturligtvis öfvergången till det nya småningom försiggått så, att den allmänna marknadens intressen blifvit behörigen tillgodosedda; men detta är ju en invändning, hvilken, huru fyndig den än är, icke

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*
(Forts.)

borde hafva utgjort hinder för utskottet att pröfva rättmätigheten af de anspråk, jag i motionen framställt på likställighet äfven i detta afseende mellan ifrågavarande bankbolag och öfriga banker. Då emellertid ett yrkande på bifall till min motion under nuvarande förhållande icke lärer hafva någon utsigt att vinna tillslutning, skall jag anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Boström, Filip: Då jag nu går att försvara sammansatta banko- och lagutskottets förslag, skall jag, herr grefve och talman, tillåta mig att först med några ord beröra frågan i dess helhet för att slippa besvara kammaren med många anföranden vid de särskilda punkternas föredragning.

Vi veta alla, att särskildt under det sist gångna halfåret inom pressen uttalats mycket stora betänkligheter mot tillämpningen af den lag, som af Konung och Riksdag gemensamt antogs 1897 angående riksbanken. Jag har med det största intresse följt med alla dessa artiklar, och jag har läst alla de broschyrer i ämnet, som vecka efter vecka tillställts Riksdagens ledamöter. Vid studiet af alla dessa saker har för mig framställt sig den frågan: hvad har egentligen inträffat, har det inträffat några olyckor i bankväsendet, sedan denna lag antogs? Jag ber då först att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att sedan denna lag antogs, hafva penningförhållandena inom vårt land varit synnerligen ogynnsamma. Den kolossala utvidgningen af industrien har kräit ovanligt stora rörelsemedel, för att denna skulle kunna fullgöra sina uppgifter. Förhållandet mellan export och import har varit synnerligen ogynnsamt. Penningställningen inom hela Europa har varit tryckt, och detta har gjort, att höga räntesatser hafva under ovanligt lång tid bibehållits. Men detta oaktadt har jag icke hört, att några särskilda anmärkningar med anledning af fullmäktiges i riksbanken diskontopolitik blifvit anförda. En särskild omständighet har dertill inträffat under det sist gångna året, då kort efter riksdagens afslutning den gamle, mycket värderade, vaxeldeputeraden med döden afgick. Den person, som af Riksdagen insatts att supplera honom, har af sjukdom under flere månader af året varit hindrad att fullgöra detta viktiga uppdrag. Det är sålunda ett synnerligen fordrande arbete, som blifvit pålagdt öfriga herrar fullmäktige med anledning af dessa sorgliga förhållanden, och den viktiga platsen som vaxeldeputerad har skötts af en annan fullmäktig, utan att jag från något enda håll hört anmärkning deremot framställas.

Nu säger den ärade talare, som nyss hade ordet, att riksbanken särskildt inom Norrland strypt krediter, som der lemnats. Då jag varit i tillfälle att läsa fullmäktiges protokoll och den inspekterande ledamotens särskilda inspektionsberättelse öfver inspektionerna vid dessa afdelningskontor, tillåter jag mig här betona, att den strypning, som af herrar fullmäktige gjorts i detta hänseende, icke kan, när man får se förhållandena sådana som de äro, annat än på det högsta gillas. Det har särskildt i öfre Norrland, under det uppsving, som nu der pågår, uppstått en del abnorma och sjukliga utväxter på näringslifvet, och det är dessa abnorma och sjukliga utväxter, som fullmäktige velat skära bort genom att minska krediten. Detta är anledningen, att tidnings-

pressen der uppifrån klagat öfver detta förhållande, och denna klagan har äfven framförts af olika tidningsorgan i andra delar af landet. Tvärtemot hvad herr Nyström gjorde, eller att förebrå herrar fullmäktige detta, tillåter jag mig uttrycka mitt bestämda gillande af herrar fullmäktiges förfaringssätt, ty det är för det allmänna näringslivet i landet af synnerlig vigt, att riksbanken går i teten och skär bort sådana der sjukliga utväxter, och jag hoppas, att den alltjemt måtte dermed fortfara.

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.
(Forts.)*

Man har äfven klagat öfver — och det antyddes jemväl af den förste ärade talaren — att det skulle vara en del oegentligheter vid ett och annat afdelningskontor med afseende på utlåningsförhållandena. Jag vill då nämna, att jag känner äfven ett och annat sådant fall, der styrelsen för ett afdelningskontor gått längre i sin utlåning på vissa håll, än hvad herrar fullmäktige ansett vara med det rigtiga förhållandet öfverensstämmande, men jag är fullkomligt öfvertygad, med afseende på hvad herrar fullmäktige i detta hänseende vidgjort, att ett sådant öfverskridande af befogenheten, som ett eller annat afdelningskontors styrelse i bästa välmening gjort, icke vidare kommer att upprepas.

Jag sade, att jag icke hade hört, att något inträffat, som skulle kunnat gifva anledning till oron i sinnena. Ja, lät vara, säger man, att ingenting inträffat, men det kommer att inträffa. Hvarför skall det komma att inträffa? Jo, därför att den nya centralbanken icke är ordnad så, som den skall vara, därför att Riksdagen icke är i tillfälle att välja sådana bankmän, som äro värdige och kompetente att sköta hela landets diskontopolitik, och icke heller gifver den höga aföning, som för de viktiga platserna är erforderlig o. s. v. Jag skall be att få upptaga dessa olika punkter. Om man i öfverensstämmelse med 1881 års bankkomité vill, att enskilde aktionärer skulle tillåtas inträda i riksbanken, så ber jag att få betona, att 1889 års komité visserligen erkände, att några fördelar vore härmed förenade, men den ansåg på samma gång, att dessa fördelar icke vore af den beskaffenhet, att saken borde urgeras, samt att förhållandena i Sverige vore sådana, att det icke läte tänka sig, att statsmagtarna skulle fatta ett sådant beslut. Jag tror för öfrigt, att äfven om man kunde tänka sig enskilde aktionärer i Sveriges riksbank, skulle det sätt, hvarpå dess fullmäktige komme att väljas, komma att verka mycket sämre, än hvad det nu gör; ty samtidigt som Riksdagens kamrar utsåge sina 48 elektoror för val af fullmäktige, skulle de enskilde aktionärerna utse sina fullmäktige, och är det förenadt med svårighet för de 48 elektorerna att välja fullgoda och framstående män, komma svårigheterna för de enskilde aktionärerna att än vidare ökas. Jag förbigår således denna punkt, enär det icke är af beskaffenhet att kunna gifva anledning till något allvarsam samt påstående.

Vidare har man talat om att Riksdagen icke skulle vara kompetent eller kapabel att sätta in fullgoda bankmän i riksbankens styrelse. Med afseende härpå tillåter jag mig endast hänvisa till valet af fullmäktige innevarande år. Jag har aldrig hört någon anmärkning göras emot detta val till bankofullmäktige, utan tvärtom vet jag, att förtroendet till herrar fullmäktige sedan dess alltjemt varit i tillväxt, och jag är fullständigt öfvertygad om, att detta lyckliga förhållande

Ifrågasatt förlängning af tiden för enskilda bankers sedelutgifningarätt.
(Forts.)

kommer att fortfara. Man talade om att den aflöning, som bestods af dessa män, ej stämde öfverens med de kvalifikationer man af dem fordrar; men jag vill fästa uppmärksamheten på, att i år har inträffat det exceptionella fall, att båda Riksdagens kamrar, utan att ett enda ord i någondera kammaren derpå blifvit spildt, anslagit till den person, hvilken anses vara den ledande med hänsyn till diskontopolitiken, den förste deputeraden, en lön, som öfverstiger hvad svenska staten består sin statsminister. Då Andra Kammaren utan diskussion antagit ett sådant förslag, har den och derigenom visat sig inse, hvilken magt en sådan person eger och hvilka förutsättningar måste finnas för erhållande af ett så beskaffadt förtroendeuppdrag.

Jag anhåller nu att få med några ord beröra de motioner, som åsyfta en ytterligare utredning af denna fråga, dervid jag dock ej skall trötta kammaren med att redogöra för utskottets uttalanden med hänsyn till hvad som i den vägen blifvit gjordt. Jag vill blott rekapitulera, att Riksdagen redan år 1874 uttalade sig för en minskning i de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, hvarpå år 1880 följde indragningen af femkronesedlarne; att 1881 års bankkomité utan någon som helst meningsskiljaktighet förordade en ensam sedelutgifvande bank, och det är att märka, att denna komité var sammansatt af finansmän från olika bankinrättningar och således jemväl från de sedelutgifvande bankerna, samt att, om jag går till 1889 års komité, äfven denna uttalade en liknande uppfattning. Då nu denna sak blifvit af nämnda komitéer utredd samt dessutom Kongl. Maj:t i anledning utaf sistlidna års riksdagsskrifvelse ytterligare tillsatt en komité för härmed sammanhängande frågor, inom hvilken icke heller någon meningsskiljaktighet förekommit, synes det, som tanken på en vidare utredning af detta ärende ej kunde vara rätt allvarligt menad — jag beder om ursäkt, jag vill visst icke bagatellisera någon i motionsväg gjord framställning till Riksdagen, men jag hemställer dock till denna ärade kammare, om det kan antagas ligga något allvar bakom en dylik framställning.

Jag öfvergår till motionärens förslag. Han talar om den oro, som skulle uppstå, och att, om man dröjde några år med lagens tillämpning, man under tiden möjligen skulle kunna hitta på något nytt, så ungefär tror jag hans ord föllo sig, och man skulle kunna komma från det sorgliga förhållande, hvilket fastslogs i 1897 års bauklag. Jag vill, för att nu se saken praktiskt, fästa uppmärksamheten på huru det skulle komma att ställa sig, derest denna kammare antog herr Nyströms motion, sådan den föreligger. Då kommer naturligtvis Andra Kammaren, som är absolut emot ett uppskof, att bifalla utskottets förslag oförändradt. Godkänner åter kammaren motionärens yrkande på återremiss, skulle följden blifva, att frågan komme tillbaka från utskottet med anhållan, att kammaren måtte fatta beslut, och någon vidare vinst häraf vore således icke att hemta. Dessutom ber jag att få påpeka, att denna fråga är af beskaffenhet att skola af Konung och Riksdag gemensamt afgöras, och då jag nu ser statsrådet och chefen för finansdepartementet närvarande i kammaren, föreställer jag mig, att han icke lär underlåta att inför kammaren tillkännagifva sin och regeringens uppfattning, huruvida detta förslag om en förlängd öfvergångstid skulle komma att vinna regeringens bifall. Hvad sjelfva saken beträffar, vågar

jag påstå, att genom ett sådant uppskof vore ingenting att vinna, men åtskilligt att förlora. Man skulle icke vinna något, ty den oro, som man delvis uppgererat, skulle fortvara under dessa år, och en dylik oro inom affärlifvet skulle inverka ytterst menligt på penningmarknaden, hvilken framför allt behöfver lugn. Jag tror, att inga som helst skäl kunna anses tala för något uppskof, och detta så mycket mindre som kammaren, om den nu antog utskottets förslag, skulle få erfara, att, när kammaren nästa år sammanträder, en stor del af våra största sedelutgifvande banker upphört med sin sedelutgifningsrätt utan att detta lemnat något som helst spår efter sig å de orter, der denna indragning af sedelutgifningen egt rum.

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

Jag vill nu i förbigående beröra hvad Kongl. Maj:t föreslagit beträffande ändring af 6, 7 och 8 §§ i banklagen angående sedelutgifningens höjande och den i samband dermed varande frågan om guldfondens höjande. I detta afseende har inom utskottet enhälligt accepterats hvad Kongl. Maj:t föreslagit, i fullständig öfverensstämmelse med 1900 års bankkomité's uttalaude, och jag har i detta sammanhang ingen anledning att närmare ingå på denna fråga.

Jag kommer nu till sjelfva öfvergångsförslaget, hvarom något olika meningar gjort sig gällande. Kongl. Maj:t föreslår först och främst, att den sedelstock, som låg till grund för 1897 års lättnader, nemligen sedelstocken 1 januari 1896, skulle frånträdas och i dess ställe tillämpas den sedelstock, som fans den 1 januari 1901, redan detta en ganska stor lättnad för de enskilda bankerna. Härtill kommer Kongl. Maj:ts förslag, att 75 % af denna sedelstocks belopp på hvarje sedelutgifvande bank skulle lemnas dem i form af kreditiv och 25 % i form af rediskontering, hvaremot utskottet, i likhet med fullmäktige, föreslår den ändring härutinnan, att 75 % skulle lemnas som lån och 25 % i form af rediskontering. Mot detta förslag har en ledamot i det sammansatta utskottet reserverat sig, i det han föreslår, att 60 % borde utgå i form af lån och 15 % i form af kreditiv samt 25 % såsom rediskontering. Hvad sjelfva frågan beträffar, huruvida man bör begagna sig af läne- eller kreditivform, ber jag först få betona, att kreditivformen i och för sig är en abnormitet för en centralbank i allmänhet. Jag har gått igenom de sista rapporterna från de utländska centralbankerna och dervid funnit, att icke ett enda öre utlemnats under denna låneform. Det talades mycket om kreditivrörelsen inom 1897 års sammansatta utskott, men då man höll före, att kreditivrörelsen var någonting, som hängde tillsamman med gamla bruk och traditioner inom vårt land, ansåg man sig icke kunna frångå denna låneform, men fastslog i stället, såsom kammaren behagade paminna sig, ett fixt belopp af 15 millioner till en kreditivfond. (Jag vill icke tala om den olämpliga och föga bankmessiga form för utlåning, som är känd under namn af afbetalningslån, hvilken vi i allt fall icke lära kunna blifva af med, men som ansatts lämpligen böra bilda en särskild från riksbankens öfriga förvaltning afskild fond.) Såsom jagdt förekommer icke kreditivformen i andra länders centralbanker, men med afseende på förhållandena hos oss säger man, att kreditivformen skulle medgifva en mycket större elasticitet för de enskilda bankerna än låneformen. Jag erkänner, att så kan vara förhållandet, men å andra sidan hem-

Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.
(Forts.)

ställer jag, huruvida det icke är lämpligare att se till, att riksbankens elasticitet så mycket som möjligt upprätthålles, och då elasticiteten för de enskilda bankerna icke, så vidt jag kan fatta, berör behovet af rörelsemedel inom de olika orterna, utan egentligen blefve ett särskildt privilegium, som beviljades de enskilda bankerna, tror jag, att den omständigheten icke bör spela in vid besluts fattande i frågan.

Jag tillåter mig äfven beröra en annan sida af saken. Som bekant hafva de största sedelutgifvande bankerna, hvilka ej här hafva afdelningskontor, härstädes nu s. k. vexlingsombud. Dessa ombud hafva alltid en hel del inestående medel till bestridande af de utgifter, som de få order att verkställa för en viss banks räkning, och då låter det tänka sig, att dessa enskilda banker behöfva icke för egen del ifrågasvarande kreditiv, utan det komme väl förmodligen i praktiken att tillgå så, att äfven sedan sedelutgifningen indragits, komma ombuden att bibehållas, och då erhålla dessa ombud tillåtelse från de respektive bankerna att begagna sig af den kreditivrätt, som blifvit bankerna sjelfva beviljad. Härigenom åstadkommas stora belopp, med hvilka stockholmsbankerna få att röra sig, visserligen till stor vinst för dem, men icke för de enskilda banker, som de representera, och icke heller för den allmänna rörelsen, hvilket väl ändock borde vara hufvudsaken. Jag tror således, att icke heller denna af mig nu berörda omständighet bör framkalla några betänkligheter att antaga utskottets förslag.

Nu säger herr Leman, att 15 % är en liten summa. Det erkännes visserligen, det är en betydlig skillnad mellan 15 och 75 %, men om man gillar sjelfva principen om att låneformen ur riksbankens och allmänhetens synpunkt är att föredraga framför kreditiven, synes det icke vara skäl att, äfven om procentsatsen är lägre, frånga denna uppfattning.

Betänksamme män hafva uttalat sin oro öfver att afdelningskontoren skulle upphöra efter sedelutgifningsrättens försvinnande. Jag erkänner, att detta naturligtvis vore till stort men för den allmänna rörelsen, men jag kan för min del icke fatta, huru, med den utveckling våra banker nu uppnått, en sådan indragning af afdelningskontorens skulle kunna ifrågasättas. Under öfvergångstiden kan det ju enligt utskottets förslag icke ske; det skulle sålunda vara derefter. Om man ser på inlåningssiffrorna hos våra enskilda banker under de senare åren och dervid äfven medtager uppgifterna från den 31 januari i år, skall man finna, att hos de enskilda bankerna funnos sistnämnde dag inne på upp- och afskrifnings-, sparkasse- och löpande räkning samt å deposition nära 513 millioner, under det att sedelutgifningen samma dag utgjorde 74,7 millioner. Deraf visar det sig, att sedelutgifningen och dermed förenade omständigheter spela under nuvarande förhållanden mycket mindre in än förut. Då var kapitalbildningen högst obetydlig och inlåningen föga afsevärd, och bankerna måste sprida sina sedlar, men nu sedan inlåningen ökats i så kolossal proportion till sedelutgifningen, behöfves icke detta. För min del tror jag sålunda icke, att man behöfver befara indragning af de enskilda bankernas afdelningskontor. Om vi läsa igenom bankrapporterna för de senaste veckorna angående de enskilda bankernas verksamhet, skola vi finna, att det ekonomiska resultatet deraf alltjemt är i stigande och för aktieegarne synnerligen gynnsamt. Men det är väl ändock icke de enskilda

bankernas förnämsta uppgift att lemna sina delegare stora utdelningar, utan hufvudsaken torde väl vara att se till, att den allmänna rörelsen underlättas och hålles uppe så mycket som möjligt. Skulle man tänka sig, att ett afdelningskontor, som icke gifve någon särskild vinst, i följd deraf blefve indraget, skulle gifvetvis inträffa, att en annan konkurrerande bank inrättade ett kontor på samma plats, och för ett dylikt inträngande på sitt område torde man nog icke utsätta sig. Dessa betänkligheter torde således icke heller böra tillmätas någon större betydelse.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid för tillfället, men det vill jag hafva sagdt, att ju mera jag satt mig in i denna fråga — och jag har sökt göra det efter bästa förmåga — desto mer har jag blifvit öfvertygad om att derest Riksdagen nu antager det förslag, utskottet tillåtit sig framlägga, skall det visa sig, att den oro, hvarom så mycket ordats, kommer att försvinna och att öfvergången till det nya systemet kommer att försiggå så mjukt och lätt som möjligt. Man har mot utskottets förslag gent emot Kongl. Maj:ts anmärkt det utomordentligt stora förtroende, som gifvits fullnägtige, och det är i sanning ett stort förtroende att åt dem öfverlåta att med de respektiva bankernas styrelser uppgöra om vilkoren för öfvergången från det gamla systemet till det nya; men detta är, mina herrar, någonting absolut nödvändigt, alldenstund man endast härigenom kan försäkra sig om att öfvergången under de tre år, som dertill stå öfriga, kommer att ske successivt och ej brådstörtadt. Jag är fullkomligt öfvertygad, att, då man nästa riksdag kommer tillsammans, man skall finna, att denna öfvergång redan vidtagits af en hel del af våra största banker.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra tillåter jag mig yrka bifall till utskottets förslag och afslag å motionen.

Herr statsrådet greve Wachtmeister: Frågan om det inbördes företrädet emellan ett system med en enda sedelutgifvande bank och ett system med ett flertal sådana banker är utan allt tvifvel en högviktig ekonomisk fråga. Helt visst kunna tungt vägande argument anföras för och emot såväl det ena som det andra systemet. Vore ej så förhållandet, skulle frågan icke vara, hvad den dock är, en fråga af första ordningen, och de lifliga förhandlingar i tal och skrift, som under ärens lopp i afseende å detta ämne egt rum, skulle då icke haft något skäl för sig. Ur denna synpunkt skulle en diskussion i ärendet äfven vid detta tillfälle ju hafva sin betydelse såsom bidragande till frågans noggranna och allsidiga belysning, men man bör dock erinra sig, att den icke nu kan fa annat än en teoretisk eller akademisk betydelse. Ett praktiskt syftemaal, sadant som Riksdagens öfverläggningar dock pläga ega, måste vara främmande därför, ty fragan är afgjord, afgjord efter många års, trots allt hvad man må säga, grundliga förhandlingar, afgjord genom af Konung och Riksdagen beslutade förändringar i grundlag och allmän lag och dertill afgjord i en riktning, som enligt min öfvertygelse måste anses vara den rätta. Ett af bada statsmagterna i den mest bindande form fattadt beslut kan ju visserligen af samma statsmagter åter upprivas; men starka måste i sanning de skäl vara, som skola kunna åstadkomma en sådan verkan. Det kan

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.
(Forts.)*

Ifrågasatt förlängning af tiden för enskilda bankers sedelutgifningsrätt.

(Forts.)

och får icke förutsättas, att statsmagtarna uti en vitalfråga för landet handlat så lättsinnigt, att deras beslut, redan innan det trädt i kraft, måste åter upphävas. Den enda tänkbara förutsättning, under hvilken något sådant skulle kunna ske, vore den, att *efter* beslutets fattande någonting inträffat af beskaffenhet att helt och hållet förändra ställningen. Att någon sådan händelse inträffat är för mig okänt. Visserligen har erfarenheten ådagalagt behovet af en utvidgning af riksbankens sedelutgifningsrätt och af vissa lättnader för de enskilda bankerna vid öfvergången till den nya ordningen, men dessa förändringar kunna allt för väl vidtagas och komma också, såsom jag hoppas, att vidtagas inom ramen af det år 1897 fastslagna banksystemet. Har sålunda ingenting inträffat, som skulle kunna verka rubbning i detta system, har deremot någonting egt rum, som i sin mån är egnadt att befästa detsamma och att lugna de på åtskilliga håll sig yppande farhågor för systemets funktionerande på ett för den allmänna rörelsen tillfredsställande sätt. Jag syftar härmed på den af Riksdagen nyligen beslutade förändringen uti organisationen af riksbankens styrelse och aflöningsförmånerna för dess ledande män, ett beslut, som är egnadt att bereda riksbanken en fullt bankmessig ledning och som redan visat sina verkningar vid det senast förrättade valet af riksbanksfullmäktige, då riksbankens styrelse tillfördes ett värdefullt stöd af fackmessigt utbildade arbetskrafter. Vare detta sagdt utan ringaste underskattande af den skickliga ledning, som redan förut kommit riksbanken till del. Men en styrka ligger deruti, att organisationen är sådan, att den innebär en garanti för att denna skickliga ledning kommer att fortvara.

Nå väl, säger motionären och de med honom liktänkande, vi begära icke, att den år 1897 resta byggnaden skall omstörtas, vi begära blott några års anstånd med dess tagande i bruk. Jag ber om ursäkt, att jag måste beteckna denna tanke som ganska olycklig. Hvad skulle man dermed vinna? År 1897 medgafs ett ganska långt anstånd, ända till 1903 års slut, med upphörandet af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, naturligtvis i akt och mening, att de, som vederborde, skulle hvar i sin mån bereda sig på öfvergången till den nya ordningen. Hvad har då med detta anstånd vunnits? Jo, att *en* enskild bank afstått från sin sedelutgifningsrätt och att en annan förklarar sig komma att göra detta med 1902 års utgång, men detta oaktadt har beloppet af de enskilda bankernas utelöpande sedlar ökat från 72,2 millioner den 31 december 1897 till 82,4 millioner den sista december 1900, en ökning således med 10,2 millioner. Är det troligt, att, om några års ytterligare anstånd med sedelutgifningsrättens upphörande lemnades de enskilda bankerna, dessa skulle komma att mera verksamt bereda sig på öfvergången till de nya förhållandena? Nej, jag befarar, att bankerna då skulle slå sig till ro i tanke, att den, som vinner tid, vinner allt, samt komma att reglera sin sedelutgifning efter penningmarknadens ställning vid hvarje tillfälle samt, om penningställningen fordrade eller medgäfvde det, obekymradt öka sin sedelutgifning. Under tiden komme en liflig agitation att ega rum för det gamla systemets bibehållande och affärslifvet att hållas i oro. Det är all sannolikhet för att vid respittidens utgång ställningen skall vara

sådan den nu är, möjligen försvårad genom inträdd ökning i de enskilda bankernas sedelutgifning.

Jag anhåller att de herrar, mot hvilka jag nu rigtat mig, ville besinna, att med ett yrkande på anstånd med sedelutgifningsrättens upphörande intet står att vinna men ganska mycket att förlora. Intet att vinna, säger jag, ty intet synes vissare, än att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt kommer att upphöra vid 1903 års utgång, ganska mycket att förlora åter, om hinder lägges i vägen för framgången af förslag, hvilka åsyfta att bereda en lättare öfvergång till det nya systemet. Då Andra Kammaren redan bifallit utskottets förslag, tjenar en återremiss till intet. Skulle deremot yrkande om det ifrågasatta anståndet framställas, kan detta lätt leda till att de åtgärder, som åsyfta underlättande af öfvergången till den nya ordningen, komme att förfalla eller möta afsevärda svårigheter.

Då utskottets ordförande i sitt anförande berört frågan i dess helhet, vill äfven jag anhålla att få göra detta i syfte att angifva den ställning, regeringen intager till utskottets förslag.

Medan utskottet tillstyrker Kongl. Maj:ts proposition oförändrad i hvad den afser grunderna för sedelfonderingen, har utskottet deremot föreslagit vissa afvikelser från regeringens förslag i hvad det rör riksbankslagens öfvergångsbestämmelser. Undersöker man saken närmare, finner man emellertid, att det, om jag så får uttrycka mig, matematiska värdet af de förmåner, som utskottet vill tillerkänna de enskilda bankerna för att lätta öfvergången till systemet med en enda sedelutgifvande bank, är, om också icke alldeles lika, dock åtminstone icke mindre, utan kanske till och med något större än de af Kongl. Maj:t föreslagna förmånernas. Ur denna synpunkt lärer således något hinder icke möta för regeringen att i den delen acceptera utskottets förslag.

Går jag sedan öfver till frågan om den *form*, under hvilken utskottet vill tillerkänna de enskilda bankerna ifrågavarande förmåner, förekommer först, att medan Kongl. Maj:t föreslagit att kassakreditiv skulle till visst belopp beredas de enskilda bankerna, har utskottet utbytt kreditivformen mot formen af fasta lån. Ehuru jag icke anser denna förändring vara af någon afgörande betydelse, utan fast hellre tror att det med kreditivformen afsedda syftemål kan i det stora hela äfven uppnås genom de föreslagna fasta lånen, skulle jag dock anse önskligt, att kassakreditiven i detta sammanhang ej finge alldeles bortfalla, utan att kreditiv, åtminstone motsvarande någon, om också en mindre del af sedelbeloppet måtte kunna beredas bankerna. Ett kreditiv måste ju alltid på ett mera effektivt sätt än ett lån fylla en banks behof af kassareserv. Då lånet en gång är till fullo uttaget, möjligen redan i början af lånetiden, hvilken ju skulle kunna uppgå till nära 10 år, hafva låneviden ingått i bankens rörelse, och det *kan* hända, ehuru det visserligen icke *borde* hända, att beloppet förvaltas så, att, när lånetiden lider mot sitt slut, banken icke vidare har det med lånet afsedda stöd. Åtnjutes deremot krediten i form af kassakreditiv, kommer detta att under hela lånetiden stå till bankens förfogande. Nu yttrade utskottets ordförande, att denna form af kredit icke är lämplig för en centralbank och att den ej heller förekommer

*Ifrågasatt
förkängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.* i andra länder. Detta medgifves visserligen, men man har ju redan, på sätt också den ärade ordföranden påpekade, på grund af här i landet befintliga affärsvanor måst afvika från denna princip och medgifvit kassakreditiv inom vissa gränser åt enskilda personer. Här är ju endast fråga om en öfvergångsbestämmelse — då åren äro ute, är äfven kreditivformen slut. Vid sådant förhållande kan jag icke finna, att

(Forts.)

för kreditivens medgifvande ur den synpunkten sedt bör möta något hinder. Talaren nämnde äfven, att flera af de enskilda bankerna hafva vaxlingsombud här i Stockholm och äfven fortfarande komma att så hafva, hvadan något behof af denna kassareserv icke kommer att för dem förefinnas. Men detta skäl har tillämpning endast beträffande en del af de enskilda bankerna, visserligen flertalet, men det finnes dock åtskilliga bland dem, hvilka icke hafva vaxlingsombud, och äfven dessa bankers intressen böra tillgodoses. Det kan så mycket mindre finnas några betänkligheter mot kassakreditiven, om dessa hållas inom måttligt tilltagna gränser, exempelvis de af reservanterna föreslagna 15 procent.

Utskottets förslag skiljer sig vidare från Kongl. Maj:ts deruti, att Kongl. Maj:t i fråga om kreditivräntans belopp för tiden före 1904 års ingång föreslagit såväl en relativ som en absolut begränsning, en relativ så till vida, som räntan skulle hållas två procent lägre än riksbankens diskonto för tre månaders vaxlar, dock ej under två procent om året, och en absolut så till vida, som räntan icke finge sättas högre än till tre procent. Utskottet har nu strukit bort det absoluta maximum, hvarigenom under nuvarande förhållanden, då riksbankens diskonto är sex procent, skulle inträffa, att räntan på kreditiven eller lånen skulle blifva fyra procent, hvilket ju icke blefve en så billig ränta. Det synes mig, som om Kongl. Maj:t haft rätt giltiga skäl för sitt förslag i detta hänseende. Det är ju så, att riksbanken genom kreditiven eller lånen förvärfvar rätt till ökad sedelutgifning, och kreditiven eller lånen skulle ju utbetalas i riksbankens sedlar, således uti för riksbanken räntefria förbindelser. Att utskottet icke velat medgifva denna af Kongl. Maj:t föreslagna förmån stöder utskottet på bankofullmäktiges yttrande, der det säges, att denna förmån icke behöfver medgifvas, då lånetiden så väsentligt utsträckts. Detta skäl kan ju ega sin betydelse, ehuru jag visserligen icke anser det tillräckligt. Någon vidare erinran mot utskottets förslag i denna del anser jag mig likväl icke böra göra.

Kärnpunkten i utskottets förslag i hvad det afviker från Kongl. Maj:ts är emellertid tanken, att de enskilda bankernas öfvergång till den nya ordningen icke skulle normeras endast af lagbud, utan göras beroende af ett i fråga om hvarje särskild bank slutadt aftal med riksbankens styrelse. Det kan ju icke nekas, att vissa, ganska afsevärda fördelar kunna beredas den allmänna rörelsen genom realiserandet af detta utskottets förslag. Erfarenheten har ådagalagt, att de förmåner, som i öfvergångsbestämmelserna vid 1897 års riksbankslag erbjödos de enskilda bankerna, icke voro tillräckliga att förmå det stora flertalet bland dem att öfvergå till den nya ordningen före den lagbestämda tiden; och man kunde därför hafva skäl att befara, att samtliga banker utom de två jag redan nämnt komme att på en gång

öfvergå vid respittidens slut vid 1903 års utgång. De förmåner, som nu föreslagits af Kongl. Maj:t, torde deremot, likasom de af utskottet föreslagna, vara tillräckliga att verka bankernas öfvergång; och det kan då inträffa, att denna öfvergång kommer att ske på en gång för alla enskilda banker, så snart det blir möjligt. En sådan samtidigt skeende öfvergång en masse är icke önskvärd, utan man har velat, att öfvergången skulle ske successivt. Fördelen af en dylik jemnare öfvergång vinnas genom utskottets förslag. Vidare vinnas, såsom herrar fullmäktige framhållit, åtskilliga andra fördelar, såsom att derigenom förebyggas möjliga försök af en bank att med sina sedlar fylla de luckor, som kunna uppstå, då en annan bank afstår från sin sedelutgifning.

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.
(Forts.)*

Den fördel, som är afsedd att vinnas med den af utskottet föreslagna förändringen, är således den, att öfvergången till den nya ordningen icke kommer att ske automatiskt, utan under en, naturligtvis på lagens bestämmelser stödd, omsigtsfull och åt alla håll opartiskt verkande ledning. Häri ligger sakens kärna. Kan man räkna på att denna ledning kommer att besitta den erforderliga opartiskheten, att den kommer att ledas icke af ensidig hänsyn till riksbankens intresse, utan af behörigt iakttagande af den allmänna rörelsens berättigade kraf? Jag vill upprigtigt säga, att jag icke under hvilket som helst föregående skede af riksbankens historia skulle hafva varit tillräckligt viss härför, för att jag skulle vågat tillstyrka, att åt riksbankens styrelse anförtrodes detta synnerligen grannliga förtroendeuppdrag. Men tiderna äro ändrade. Riksbanken kommer icke längre att intaga den konkurrerande ställning till de enskilda bankerna som förut; genom 1897 års banklag har åt riksbanken anvisats den alldeles särskilda, magtpåliggande ställningen att såsom en verklig centralbank stå i spetsen för landets affärslif. Och sist, men icke minst, hyser jag den, såsom jag tror, på goda grunder stödda förhoppningen, att riksbankens styrelse med dess nuvarande sammansättning skall i denna sak handla icke ur ensidig riksbankssynpunkt, utan med stadigt aktgifvande på det allmänna bästas kraf.

Då jag således förklarar, att Kongl. Maj:ts regering icke motsätter sig utskottets förslag om öfverlåtande åt riksbanksfullmäktige af detta förtroendevärf, sker det under uttalande af den förhoppning och den förväntan, att herrar fullmäktige känna ansvaret af det stora förtroende, som sättes till dem, och i sitt handlingssätt ledas af denna ansvars-känsla.

Herr Falk, Helmer: Diskussionen har redan sväfvat ganska långt ut, ehuru den föredragna punkten endast rör herr Nyströms motion, »att i öfvergångsstadgandet i lagen med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt m. m. viddes sådan ändring, att de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar skall fortfara till slutet af år 1908». Då jag nu anser mig uppfordrad att med några få ord beröra denna motion, och den har det närmaste sammanhang med förslaget om ändring af 41 § i riksbankslagen, tillåter jag mig lifven att yttra något om detta förslag.

Då vid 1897 års riksdag riksbankslagen antogs, stannade kam-

Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.

(Forts.)

rarne, såsom herrarne torde erinra sig, först i olika beslut, i följd hvaraf ett sammanjemkningsförslag uppgjordes, hvilket äfven blef antaget. När detta sammanjemkningsförslag förelåg, tog jag mig friheten yttra, att jag, som aldrig någonsin varit aktieegare i enskild bank, icke tillät mig att bedöma, huruvida de förmåner, som tillerkändes de enskilda bankerna, vore sådana, att de kunde af dessa banker accepteras, men uttalade tillika min förmodan, att de hvarken ville eller kunde acceptera dem. Och jag tillade, att, om denna förmodan vore riktig, de skulle komma att behålla sin sedelutgifningsrätt, och då skulle det ändamål förfelas, som man afsett, nemligen riksbankens uteslutande sedelutgifningsrätt. Att denna min åsigt var befogad visar sig deraf, att under den tid, som sedan dess förflutit, endast en enda bank afstått från sin sedelutgifningsrätt, och jag tror icke, att den banken i denna stund rosar marknaden. Emellertid svarade man, att det betydde ingenting, att så skedde; ty då finge man väl »dragas» med de enskilda bankernas sedelutgifning så länge respittiden varade, men efter fem år vore saken klar. Nu är det icke längre fråga om att »dragas» med de enskilda bankerna, utan om att à tout prix öfvertala dem att afstå från sin sedelutgifningsrätt, och de förmåner, som man i sådant syfte erbjuder dem, äro ganska betydande; jag behöfver icke redogöra för dem, ty herrarne se af betänkandet, hvari de bestå. Det är icke mindre än 80 millioner, noga räknadt 82 millioner, som riksbanken skulle lemna i försträckning till dessa banker dels i form af lån och dels i form af rediskonteringsrätt af vaxlar mot betydligt nedsatt ränta. Om till dessa 82 millioner läggas de riksbankens fonder, som äro afsedda för kreditiv och afbetalningslån, tillsammans 27¹/₂ millioner, så finner man, att af riksbankens för utlåning och diskontering afsedda medel ej mindre än 110 millioner äro för lång tid bundna på relativt få händer. Det blir sedan icke synnerligen mycket kvar för allmänheten och affärsverlden i öfrigt. Under sådana förhållanden lär det lätt kunna hända, att riksbanken kan komma att känna sig generad med hänsyn till de kraf, som ställas på den. Om så blefve förhållandet, skulle det möjligen såsom följd häraf kunna inträffa, att pröfningen af de säkerheter, som komme att erbjudas för lanen, blefve skarpare än eljest blifvit fallet och att en måhända icke alltid behaglig censur komme att utöfvas öfver de namn, som vore skrifna på vaxlarna, hvilket skulle blifva till allmänhetens nackdel. Då emellertid riksbanken och herrar fullmäktige anse sig gå i land med detta, är det svårt för någon annan att påstå, att så icke skall ske. Jag vill visst icke bestrida deras sakkunskap i denna fråga, och jag vill för öfrigt säga, att jag har icke något så synnerligt emot de förmåner i och för sig, man vill bjuda de enskilda bankerna; jag vill blott erinra om att det måste ske i sammanhang med en utsträckning af rätten att utgifva sedlar till 1908 års utgång, i likhet med yrkandet i herr Nyströms motion. En sådan utsträckning anser jag nemligen vara af mångfaldiga skäl påkallad.

Jag tror för öfrigt, att hela riksbankslagen behöfver en grundlig revision. Under förlidet år, när sammansatta banko- och lagutskottets hemställan, att Kongl. Maj:t, efter verkställd utredning, täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga de förslag till förändrade bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt, hvartill förhållandena kunna

föranleda, i denna kammare diskuterades, yttrade jag, att jag ansåge en revision af hela banklagen vara af behof påkallad, men att jag af formella skäl icke ville göra något yrkande, och man berömde mig då helt ironiskt därför, att jag var klok nog att icke framställa något yrkande. Jag beklagar, att jag icke är klokare i år än i fjor, ty en revision är enligt min öfvertygelse lika nödvändig i år som då, och detta icke blott på de skäl, som redan angifvits af en föregående talare, utan äfven af mångfaldiga andra. De anmärkningar, som rigtats mot banklagen, äro nemligen icke uteslutande rigtade mot sedelutgifningsrätten, ehuru de äro de förnämsta. I åtskilliga andra fall hafva anmärkningar framställts, ådagaläggande att banklagen i flera viktiga hänseenden är i behof af ändrade föreskrifter. Jag vill i sådant afseende blott erinra om första raden i banklagen, som säger, att riksbanken »är stäld under Riksdagens garanti». Jag skulle vara mycket tacksam mot antingen banklagens tillskyndare eller dess försvarare för att få veta, när *Riksdagen* iklädt sig denna garanti och hvori den består; mig veterligen finnes ingen sådan garanti. Och visst är, att vid de tillfällen, da en sådan garanti kunnat åberopas, såsom t. ex. vid 1776 års realisation, då sedlarne inlöstes med 50 % af deras lydelse, äfvensom vid 1830 års realisation, då de inlöstes med blott 37½ %, någon Riksdagens garanti för sedlarnes inlösen enligt deras lydelse icke erkändes eller ens från något håll på allvar ifrågasattes.

En annan bestämmelse, jag vill uppehålla mig något vid, är den, som gifvits i § 6 mom. c af utskottets förslag. Der står, att riksbanken eger rätt utgifva sedlar till belopp som motsvaras af, förutom metallisk kassa, »hos bank eller bankir på utrikes ort i löpande räkning innestående medel, efter afdrag af riksbankens skuld i dylik räkning». Detta förslag innebär en förändring, som är en icke obetydlig förbättring, ty förut stod det, i stället för »bank eller bankir», »hos bankirräntningar eller handelshus». Men då behållningar på utrikes ort äro en sådan valuta, på hvilken sedelutgifning får grundas, är det naturligtvis af största vikt, att de äro placerade på fullt säkra händer. Jag vill på intet vis betvifla, att herrar fullmäktige vid placerande af dylika medel iakttaga all den försigtighet, man kan begära; men förhållanden kunde inträda, som gäcka försigtigheten. Jag vill i sådant afseende endast erinra om förhållandet vid den penningkris, som egde rum 1857, då ett betydande antal banker, större och mindre, stoppade, och då handelshus af 1:a klassen ramlade i hundratal. Jag vill vidare erinra om 1866, då det betydande och ansedda bankirhuset *Overend, Gourney & Comp.* gick öfver ända, och 1890, då det gick på samma sätt med *Baring Brothers*. Dessa bankhus voro dock af den beskaffenhet, att man förut icke haft anledning hysa den minsta tvekan att hos dem placera sina behållningar. Jag vill härmed säga, att man knappast har full säkerhet i fråga om behållningen å utrikes ort, med mindre den är placerad i någon af utlandets *centralbanker*; endast der är säkerheten fullständig.

I § 7 föreskrifves, att riksbankens utelöpande sedlar skola till den del de öfverstiga de i § 6 omnämnda kassatillgångar motsvaras af följande tillgångar sammanräknade: a) lätt säljbara utländska statspapper; b) statens, allmänna hypoteksbankens och andra inhemska obligationer,

*Ifrågasatt
af
eförlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.
(Forts).*

Ifrågasatt förlängning af tiden för enskilda bankers sedelutgifningsrätt. (Forts.)

som å utländsk börs noteras; c) vexas, betalbara inom eller utom riket. Jag vill härvid blott uppehålla mig vid det i mom. b förekommande stadgandet, att riksbankens sedlar kunna motsvaras af statens obligationer. Då riksbanken ju är en *statsbank*, lära väl riksbankens förbindelser på samma gång vara statens förbindelser. Vid sådant förhållande måste man väl erkänna det orimliga deri, att för statens förbindelser, som utgöras af banksedlar, kunna läggas till säkerhet andra statens förbindelser, bestående i obligationer. Jag vet alltför väl, att denna föreskrift är temligen gammal, men detta torde ej utgöra skäl för dess bibehållande, så snart dess olämplighet är insedd.

Går jag sedan till § 13, angående lånerörelsen, finner jag der föreskrifter, som stå i skarpaste strid mot reglerna för en sund bankverksamhet. Jag syftar här i främsta rummet på afbetalningslånen, som visserligen hafva gammal häfd för sig och som man väl hufvudsakligen bibehållit för att såmedelst visa tillmötesgående mot en samhällsklass, som sätter värde på denna låneform. Härom kan ju hafva varit mindre att säga under den tid, då flerbanksystemet herskade; men då man vill skapa en *centralbank*, och går öfver till en enda sedelutgifvande bank, hade man bort ur banklagen söka eliminera bestämmelser, som väcka hvarje bankmans löje.

Jag skall icke fortgå vidare med de anmärkningar, som kunde göras. Det sagda må vara nog. Jag vill dock säga, att lika väl som det i banklagen finnes mycket, som icke borde vara der och som borde ändras, så saknas der mycket, som borde finnas. Summan är, att jag anser en revision nödig; och i motsats mot en föregående talare anser jag äfven, att en fullständig utredning bör föregå en sådan revision. Man har hänvisat på den utredning, som redan är verkställd, och man vill påstå, att denna är så fullständig, att intet vidare är att tillägga. Jag vill dock påminna om att, huru utmärkt i flera hänseenden det arbete var, som 1881 års komité lemnade, så är det länge sedan dess, och komiténs uttalanden måste i många afseenden anses vara antiqverade. Jag vill i detta afseende blott erinra derom, att enligt komiterades förslag sedelutgifningsrätten blott borde utgöra 100 millioner, nemligen utöfver metalliska kassan, hvars minimum bestämdes till 25 millioner, en af metallisk kassa obetäckt sedelutgifningsrätt af 75 millioner. Om man från denna sedelutgifningsrätt, 100 millioner, afräknar nödig sedelreserv, blir det för allmänna rörelsen disponibla belopp föga mer än hälften af den nu utelöpande sedelstocken. Kommer man sedan till 1889 års bankkomité, kan man knappast säga, att hvad den uttalar är annat än ett svagt eko af 1881 års komité, ty några nya synpunkter tror jag icke den framlade. Någon senare utredning, som kan göra anspråk på att kallas tillfredsställande och uttömmande, vet jag för min del icke af.

Hvad jag med detta velat säga är, att jag anser en revision af banklagen nödvändig; men denna revision måste föregås af en fullständig utredning, af en *bank-enquête* i den allvarliga och vidsträckta bemärkelse, detta begrepp eger i andra länder, der man har helt andra och klarare föreställningar om den utomordentliga vigten af att ega ett godt bankväsen, än hvad i vårt land i allmänhet är händelsen. En sådan bank-enquête borde sjelfallet omfatta äfven den nuvarande

bristfälliga och för allmänheten ingalunda betryggande lagen för aktiebanker af 1886. En dylik enquête tager emellertid tid; ett eventuellt framläggande inför Riksdagen af en kongl. proposition i ämnet tager också tid; det tager jemväl tid för Riksdagen att fatta beslut, och denna tid brister oss, när de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt enligt nuvarande banklag skulle upphöra 1903. Under förhoppning att få nödigt rådrom för anställande af en behöflig bank-enquête, och att en derpå grundad förbättrad banklag måtte vinnas, har jag önskat bifall till herr Nyströms motion. Men som herr Nyström sjelf icke yrkat bifall till sin motion, utan blott återremiss, kan jag för min del ej heller göra det, utan afstår från hvarje yrkande, i hopp att under diskussionen något yrkande skall framställas, i hvilket jag kan förena mig.

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

Herr Törneblad: Den förste talaren har vändt sig mot åtskilliga beräkningar och uttalanden, som af mig gjorts för nära två månader sedan. Jag tror dock, att skiljaktigheten mellan den uppfattning, han söker göra gällande, och den uppfattning, som är min, i sjelfva verket icke är så stor, som den synes vara; ty om han utginge från samma förutsättningar som jag, skulle han säkerligen med mig instämma uti att de åtgärder, som riksbanken vidtagit under år 1900 i fråga om sin diskontopolitik, äro väl beräknade. En af dessa förutsättningar är, att riksbanken har ett annat slags utlåning än andra banker. Riksbanken är af lagen och af förhållandenas egen natur i första rummet hänvisad till att skaffa sig en supplementär sedelbetäckning, som är en *verklig* sedelbetäckning och icke blott en betäckning på papperet eller med tunga papper. Riksbanken får icke hafva en utlåning med tunga papper; det är icke dess sak, det få de andra bankerna göra; riksbanken har att stödja dem, men sjelf måste den framför allt röra sig med flytande papper. Och i samma mån det ögonblick närmar sig, då riksbanken ensam kommer att utöfva sedelutgifningsrätten, i samma mån måste också riksbanken se till, att dess sedelbetäckning blir sådan den bör vara. Att åtgärder i detta syfte och för att stärka riksbankens inre kraft hafva blifvit vidtagna under ett godt år, är helt naturligt, och år 1900 har lyckligtvis varit ett godt år; hade det icke varit det, stode vi icke och diskuterade dessa frågor på samma sätt, som vi nu kunna göra.

Jag säger, att det måste ligga i fullmäktiges uppgift att söka stärka riksbanken så mycket som möjligt. Ty hvad är det egentligen, som under de senare tiderna har framställts emot den nuvarande lagstiftningen? Jo, det är, att riksbanken icke skulle vara nog stark för den centralbanksuppgift, som den snart skall komma att på allvar utöfva. Riksbankens styrka bör man således med alla lofliga medel söka att befrämja. Denna styrka är både en inre, som ligger i sjelfva utlåningens bandhafvande, och en mera yttre i afscende å administrationen. Äfven i det senare fallet har man försökt att värna om riksbanken.

Under sådana förhållanden kan det icke annat än förefalla mig litet underligt, att det gamla spörsmålet som enbankssystem eller flerbanksystem nu tagits upp igen, liksom det icke hade varit debatteradt och afgjort år 1897. Och hvad har inträffat sedan dess? Jag

Ifrågasatt
förlängning of-
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt
(Forts.)

behöfde dervidlag blott hänvisa till hvad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har yttrat, men jag skall tillägga, att den oro, som säges vara utbredd i sinnena och som nog också finnes, är i viss mån konstlad. Uppkomsten af denna oro daterar sig särskildt från början af hösten år 1900; det var då den influensa började och spridde sig, eller kanske snarare spriddes, som motionärerna nu velat göra kronisk genom att söka få afgörandet uppskjutet ännu i fem år. Bland det myckna som anförts emot 1897 års banklag, hvilken naturligtvis, såväl som hvarje annan lag, har sina brister och ofullkomligheter, hafva anmärkningarna särskildt rigtat sig emot en punkt, nemligen den, att genom denna lag den allmänna rörelsen skulle komma att lida, i följd deraf att de enskilda bankernas afdelningskontor skulle upphöra. Under den offentliga diskussion, som har förts inom den svenska pressen eller i broschyrer samt *anordnats* i utlandets press, har bland annat förekommit ett uttalande, som är alltför betecknande för agitationens art och de medel, den har tillåtit sig att begagna, för att jag icke här skulle återgifva detsamma. Jag syftar på en artikel uti *l'Economiste français* för den 9:de februari detta år. Der förekommer, efter en redogörelse för det svenska bankväsendet, dess förändringar och förhållanden, följande passus, som jag först skall läsa upp på franska och sedan öfversätta: »Les vingt-trois succursales imposées à la Banque de Suède et qui, jusqu'ici, ne se montent qu'à dix-huit, remplaceront difficilement les cent quatre-vingt-quatre des Enskilda Banks». Tjugutre *succursales* — d. v. s. filialkontor — som banken är skyldig att hålla, och som nu endast äro 18, — ja, strängt taget endast 17 — skola få svårt, heter det, att ersätta de enskilda bankernas 184. Uti denna artikel, som kommit från Sverige, talas det således om 184 *succursales*, som de enskilda bankerna skulle ega. Detta är ett misstag, för att icke säga något ännu värre, ty uti dessa 184 »succursales» äro inräknade först och främst de 26 hufvudkontoren för de enskilda bankerna, som visserligen ingen tänkt sig skola försvinna, och vidare, om jag ej minnes orätt, 7 kontor, som enskilda banker hafva i samma stad, der hufvudkontoret är beläget. Derjemte äro uti denna siffra inräknade de mellan 80 och 90 kontor, som finnas i städerna, och slutligen de 65, tror jag det är, som finnas på landsbygden. Har nu någon enda människa tänkt sig, att *alla* dessa 184 kontor skulle ersättas af riksbankens 23 filialkontor — hufvudkontoret har man naturligtvis på den sidan ej tagit med i räkningen. Nej, det har sannerligen ingen tänkt på, utan hvad man föreställer sig är, att de enskilda bankerna skulle, under en eller annan form, fortfara, vare sig förvandlade till aktiebolag eller icke.

Då det nu här af en talare blifvit framställt, huru oändligt mycket starkare en enskild bank är genom sin solidaritet än ett aktiebolag, så skulle jag vilja fråga kammarens ledamöter, huruvida det verkliga är någon som tror, att Skandinaviska kreditaktiebolaget åtnjuter sämre kredit i utlandet än de enskilda bankerna — för att nu icke tala om åtskilliga andra bankaktiebolag. Man får således icke förbise, att aktiebankerna också kunna existera, också kunna drifva utlåningsrörelse, också kunna fylla behoven uti landsänderne och detta till och med ganska kraftigt.

Det är heller icke säkert, att systemet med flere sedelutgifvande banker har tillvunnit sig ett så odeladt erkännande ens af den framstående bankman och författare, som nyss citerades — Scharling. Jag skall be att emot de yttranden af Scharling, som här blifvit åberopade, få ställa ett annat yttrande, afgifvet af honom sjelf. Han börjar nemligen sin framställning om flerbanks- och enbankssystemet, uti hvilken han i det stora hela tycks luta åt det förra systemet, dock på följande sätt: »Den föregående historiska framställningen af bankväsendets utveckling och anordning i olika länder ådagalägger, att den monopoliserade centralsedelbanken mer och mer har trängt igenom och att det systemet, så att säga, gör sitt segertåg genom Europa. Och i samband härmed har stämningen för att skaffa statsmagten, och särskildt administrationen, inflytande på centralbankens styrelse blifvit allt starkare och mera utbredd, så att tanken på en statsbank har börjat träda fram och vinna anhängare.» Detta har denne, i viss mån motståndare till flerbanksystemet, måst erkänna. Och vi, som hafva haft en statsbank, visserligen under andra och betydligt sämre förhållanden, hafva väl ingen anledning att hejda denna statsbanks utveckling, då vi se att på andra håll, der statsbanken icke till en början funnits, tanken på en sådan tränger allt segerrikare fram.

Det har emot den nu gällande banklagen blifvit anmärkt, bland annat, att Riksdagens garanti egentligen ingenting har att betyda. Jag kan verkligen icke anse det vara annat än mycket förvånande, att detta yttrande framkommit från samme talare, som menade, att statsobligationer icke skulle få ligga såsom ett slags sedelbetäckning, ty om Riksdagens garanti för statsförbindelser har sökt sig uttryck i något, så är det väl just i statsobligationer, och detta är väl åtminstone lika godt som löftet om garanti, hvilket jag för öfrigt icke skattar så lågt, som somliga hafva gjort.

Det har vidare emot den nuvarande riksbankslagen blifvit anmärkt, att medel, som stå på löpande räkning i utlandet, möjligen icke skulle komma att inflyta vid kriser, emedan ingen af riksbankens korrespondenter kan anses vara absolut säker. De kriser, som omtalades, voro ju visserligen valda med hänsyn till de finansiella svårigheterna på den tiden, men de voro visserligen icke valda med hänsyn till hvad riksbankens korrespondenter då visade sig vara, ty *de* sveko icke uti det fallet.

Hvad åter beträffar den önskan, som här blifvit uttalad, att medlen skulle innestå hos centralbanker i utlandet, så är detta en till en stor del from önskan, ty de flesta centralbanker i utlandet taga nog icke emot sådana medel.

Här är äfven taladt om att afbetalningslånen skulle tynga så mycket på riksbanken. Ja, jag är den förste att erkänna, att dessa lån icke äro bankmessiga, men jag förnekar på det allra bestämdaste, att de ännu bibehållas till förman för en särskild samhällsklass. Tager man uemligen reda på, hvilka som begagna sig af dessa afbetalningslån, torde man i sjelfva verket finna, att denna särskilda samhällsklass dervidlag icke utgör majoriteten, särskildt i fråga om beloppet, utan knappast mer än en icke afsevärdt stor procent. Hvad nu angår dessa afbetalningslån — det är 12½ millioner kronor, som högst kunna

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

användas till sådana — medgifver jag gerna, att de böra räknas ifrån grundfonden, hvilken uppgår till 50 millioner kronor. Då återstår alltså endast $37\frac{1}{2}$ millioner kronor. Reservfonden utgör i närvarande ögonblick 6 millioner kronor, men är ämnad att stiga till $12\frac{1}{2}$ millioner kronor. Der hafva vi alltså 50 millioner kronor, och då har jag icke alls räknat de reserverade medlen, hvilka dock nu uppgå till ett stort belopp. Denna summa af i rundt tal 50 millioner kronor, hvilken alltså skulle utgöra den kapitaltillgång, som den svenska riksbanken skulle ega såsom grundlag för sin sedelutgifningsrätt, tänkt till 170 å 180 millioner kronor, torde vara ett alldeles tillräckligt eget kapital. Man kan ju i det fallet komma i håg, att tyska riksbankens kapitaltillgång nyligen blifvit ökad så, att den skall blifva 240 millioner mark, emot ofta 1,400 millioner mark i sedlar. Proportionen i detta fall hos oss ställer sig alltså betydligt bättre än i Tyskland till och med efter de der vidtagna nyaste förändringarna.

Beträffande hvad som här blifvit sagdt angående 1881 och 1889 års komitéer, är det ju klart, att de icke kunnat räkna med samma faktorer rörande sedelutgifningen, som betingats af de senare årens erfarenheter. Deremot har man, på underlag af hvad 1881 och 1889 års komitéer hemställt, ändrat bestämmelserna, hvad siffrorna angår, men bibehållit sjelfva grunderna, hvilka nu torde vara temligen obestridda, något som tydligen ytterligare bekräftats af hvad jag nyss uppläste ur professor Scharlings arbete. Härtill skulle jag kunna, ehuru jag icke gör det, lägga en utredning om huru det förhåller sig med centralbankerna i olika länder. Så pass mycket vill jag dock nämna, att uti Amerikas Förenta stater — i fråga om bankförhållanden väl det friaste land i verden — har Unionens *Treasury* (skattkammare) i viss mån att fylla rollen af en centralbank, en roll, som der allt mer och mer blifvit erkänd i såväl lagstiftningen som praktiken. Således har man äfven der funnit behovet af enhet.

Det har nu talats om att man skulle låta anställa en utredning för att få något nytt och något bättre. Det är ju alldeles klart, att menniskor i allmänhet sträfva efter något bättre, men det kan icke annat än förundra mig, att den talare, som framställde önskan om något nytt och något bättre, var densamme, som gaf sådana loford åt det gamla systemet, att det, efter hans framställning af detta systems företräden, knappast borde vara något tvifvel om att detta skulle vara det bästa som finnes. Denna utredning har, såsom jag nyss tog mig friheten att nämna, den faran med sig, att man fortfarande skulle stå inför någonting obestämdt. Herrarne veta mycket väl, att ända sedan år 1879, ja, kanske till och med litet förut, förefunnits en viss oro för huru vårt bankväsen slutligen skulle ordnas. Det blef ordnad år 1897, men skulle nu detta obestämda ytterligare fortfa, så skulle derigenom föga vara vunnet.

Sant är, att det i ett afseende varit godt, att den sista tidens erfarenheter kommit till, ty man har nu funnit anledning att erbjuda större förmåner åt de enskilda bankerna, för att de på lämpligt sätt skola kunna *öfvergå* till det nya systemet redan före år 1904, och man har ställt dessa förmåner så, att de skulle komma att gälla icke blott öfvergångstiden, utan också tiden ända till år 1910. Detta är

den rätta betydelsen af hvad fullmäktige i den vägen hafva föreslagit. Och det är ej minst med afseende å den längre utsträckta tiden till och med år 1910, som fullmäktige hafva funnit det vara för tungt att operera med kreditiv. Ty kreditiven äro ett tveeggadt svärd, och de fluktuationer och rubbningar, som igenom dem skulle kunna uppstå hos centralbanken — hvilkens styrka alla äro ense att vilja befordra — dessa fluktuationer och rubbningar äro alltför farliga, för att man skulle mlåta sig på denna väg, i synnerhet som vi, med anledning af de förbindelser vi hafva med våra närmaste grannländer, kunnat konstatera, hurusom det är ofantligt lätt att operera till skada för riksbanken, men till fördel för sig sjelf, medelst omplaceringar och arbitreringsrätt. — detaljer, som jag nu icke skall inlåta mig på.

*Ifrågasatt
förhängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

Huruvida någon *del* af kreditiven skulle kunna bibehållas, såsom reservanten här har föreslagit, blir ju åter en helt annan fråga. Jag skall dock be att få fästa uppmärksamheten derpå, att, om kassakreditiv skulle beviljas intill femton procent af sedlarnes belopp, detta för de enskilda bankerna sjelfva skulle spela en i det hela försvinnande roll, emedan det endast skulle vara två banker, som komme öfver en million i kreditiv, den ene af dem nästan icke alls och den andra med några hundratusen kronor (denna bank är ock synnerligen ifrig, att dylika kreditiv skola beviljas). De andra bankerna skulle deremot icke få mera än trehundra-, fyrahundra-, femhundra- å sexhundratusen kronor eller något mer. Detta vore ju — det erkänner jag — icke så synnerligen farligt för riksbanken, men det är ju icke heller för de enskilda bankerna mycket att bygga på.

Jag tror således, att hvad fullmäktige i detta fall hafva framställt mycket väl kan vinna Riksdagens bifall, utan att deraf den allmänna rörelsen på något sätt skadas, hvilket skulle vara högst ledsamt. Elasticitet kommer att finnas hufvudsakligen genom rediskonteringen; men i samma mån man försvagar riksbankens ställning för öfrigt, försvagar man också möjligheten för riksbanken att utöfver den lagbestämda rediskonteringen gifva annan sådan och andra förmåner, hvilka riksbanken också gifvit åt det bolag, som först öfvergått från ett enskildt bankbolag till aktiebolag.

Att, som statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade, fullmäktige skola känna det ansvar, som kommer att åligga dem, derest utskottets förslag blir lag, ansvaret med afseende å aftalen med de enskilda bankerna, vilkoren för dessa aftal samt sättet för en lämplig öfvergång, det kan jag försäkra. Och vore det icke för landets bästa, sådant jag och mina kamrater fatta detta, skulle vi sannerligen vara de förste att vilja afsäga oss både detta ansvar och ansvaret att lemna så stora förmåner åt de enskilda bankerna, som här blifvit föreslagna. Men inför tanken på det gemensamma bästa måste alla sådana underordnade intressen vika, och man får gå till sitt verk med full uppfattning af dess ansvar, men också med full uppfattning om hvad det *kan* blifva, ontänksamt och rätt skött.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Cederberg: De af mig väckta motionerna afhandlas ju icke i den nu föredragna punkten. Af motiven till dem torde kammaren

Ifrågasatt förlängning af tiden för enskilda bankers sedelutgifningsrätt. emellertid finna, att de äro väckta mera som ett alternativ, som bör komma i betraktande vid frågans behandling, än såsom förslag, som jag *à tout prix* vill hafva igenom. Jag anser mig för den skull vara oförhindrad att biträda de utaf herr Nyström väckta motionerna, som behandlas i den nu föredragna punkten.

(Forts.)

Jag ber då först att få erinra om, att många olika svar hafva blifvit afgifna på den frågan, hvarför man år 1897 öfvergick från mångbankssystem till enbankssystem. I ett föredrag, som jag härom dagen åhörde, uppgafs det emellertid, att *tidsandan* fordrade ett centralbankssystem. Tidsandan, ja, det är ett vackert ord för något, som kanske icke är fullt så vackert, om man närmare synar det i söm-marne.

Emot det, som, enligt mitt förmenande, kraftigast medverkat till 1897 års beslut, har jag i motionen nummer 30 sökt påvisa ett medikament. Det är möjligt, att det sväljes utan att hjälpa, men det sannolika är väl, att det icke ens kommer att sväljas. Må nu vara; vi stå i alla fall vid 1897 års banklag.

Det frågas då å andra sidan: hvad har nu inträffat, som skulle kunna göra en förändring i denna lag behöflig? Jo, vissa förändringar anses af alla vara behöfliga. Andra förändrade förhållanden, som inträffat sedan år 1897, hafva här under debatten i dag blifvit antydda, men, om jag så får uttrycka mig, blifvit med mycket lätt hand öfverhalkade. Jag menar särskildt den olika penningställningen. Förtjenar då denna icke något mera afseende än som här blifvit fästadt vid densamma? Personer, som utaf fullaste öfvertygelse medverkade till 1897 års beslut, hafva sagt mig, att, om de nu rådande penningförhållandena år 1897 varit för handen, 1897 års lag aldrig blifvit af Riksdagen antagen. Detta erkännande förefaller mig dock innefatta så mycket af betydelse, att man icke borde så alldeles förnämt kasta bort de förslag, som gå ut derpå, att man skall se tiden an och icke brådstörtadt nu drifva igenom hvad som år 1897 under andra förhållanden beslöts. Enligt min mening kan detta önskningsmål viinnas lika väl och till och med bättre genom det af herr Nyström väckta förslaget, oaktadt jag medger, att något litet i denna rigtning skulle komma att göras äfven genom ett antagande af hvad det sammansatta utskottet föreslagit beträffande § 41 i lagen för Sveriges riksbank.

Hvad jag har mest att anmärka emot detta förslag är den omständigheten, att kreditiven blifvit utbytt emot lån. Jag har frågat mig för om orsaken dertill och har fått samma svar som det, hvilket nu i hufvudsak är lemnadt af den närmast föregående talaren, men derutöver också, att man nu har och nu kan hafva *en helt annan erfarenhet* om kreditiven än man hade år 1897, då såsom bekant kreditivförslaget var af riksbankens fullmäktige tillstyrkt. Ja, det är ju möjligt; men är det endast på ett område, som erfarenheten får tala? Får man icke också tala om erfarenheten, när den går i en något motsatt rigtning? En sådan erfarenhet står nu till buds inom en ort, Skellefteåtrakten, der man varit i tillfälle att erfara verkningarne af den afsägelse utaf sedelutgifningsrätten, hvaraf en enskild bank redan har begagnat sig, och ifrån denna ort har till mig ingått en skrifvelse, som jag här har i min hand, men med hvilken uppläsning jag icke

anser mig böra trötta herrarne, enär jag kan med få ord säga, att den fullständigt ansluter sig till de uti min motion uttalade åsigtarna. Skrifvelsen i fråga är undertecknad af tio bland Skellefteåortens förnämsta affärsmän, hvarjemte ytterligare en affärsman i telegram anhållit att få ansluta sig till hvad uti skrifvelsen uttalats.

Här talas nu om, att man ger *de enskilda bankerna* vissa förmåner, samt att man nu utsträckt dessa förmåner för att så att säga locka de enskilda bankerna att tidigare än vid 1903 års slut afstå från sin sedelutgifningsrätt. Men är det nu verkligen åt de enskilda bankerna, man ämnat denna förmån? Nej, det är det visst icke, utan det man afser, det är att dessa banker, sedan de afstått från sin sedelutgifningsrätt, lättare skola kunna tillgodose den allmänna rörelsens behof än de kunnat göra, om förmånerna i fråga ej beviljats. Den föregående talaren påvisade — hvad som är fullkomligt riktigt — att riksbankens, att en centralbanks utlåning afser någonting helt annat samt sker på ett helt annat sätt och under helt andra betingelser än den utlåning, som bedrifves af de enskilda bankerna, hvilka hafva till uppgift — såsom han också mycket riktigt sade — att förse den allmänna rörelsen med förlag och rörelsemedel. Det är ju emellertid alldeles gifvet, att, ju svårare det blir för de enskilda bankerna att utan förlust fylla denna sin uppgift, desto hårdare villkor måste de pålägga sina kunder, d. v. s. den allmänna rörelsen. Det är, för att något sådant skulle undvikas, som detta riksbankens tillmötesgående emot de enskilda bankerna tillkommit, och icke alls för dessa bankers egen skull.

Min öfvertygelse är emellertid, att det icke är tillräckligt att tillmötesgå de enskilda bankerna på det sätt, som vare sig utskottet eller reservanterna hafva föreslagit. Derutöfver behöfves något mera just i det hänseende, som utaf motionären, herr Nyström blifvit föreslaget. Han har emellertid väckt tvenne motioner, hvilka bada blifvit sammanförda uti den nu föredragna punkten. Som herrarne väl veta, föreskrifves i 55 § riksdagsordningen, att mål af olika beskaffenhet icke må sammanföras uti en skrift. Detta är nu skälet, hvarför motionerna äro skilda i två. Jag har visserligen icke sett något förbud för utskott att sammanföra olika ämnen uti ett och samma betänkande, och det är kanske att enligt utskottets mening »det som ej är förbjudet, det är tillåtet». Måhända får man ock förutsätta, att utskottet i detta fall funnit beqvämast att handla efter den gamle romerske kejsarens bekanta uttryck, då han önskade, att romerska folket endast haft en nacke.

Det är emellertid, om man vill komma till ett resultat, enligt min öfvertygelse nödvändigt att äfven i beslutet skilja på dessa båda motioner.

Som herrarne veta, har 41 § i »lagen för Sveriges riksbank» följande ingress: »Jemlikt lagen med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt, så ock» etc. I den sålunda återopade lagen med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt m. m. finnes således ett öfvergångsstadgande, öfver hvilket man först måste besluta, innan man kan fatta något beslut om det, som är föreslaget i afseende på lagen för Sveriges riksbank, och det är lagen med vissa bestäm-

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

meler etc., som är behandlad i motionärens motion n:o 22. Öfvergångsstadgandet i denna lag lyder sålunda: »Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1899; dock att de mål, som derföret på grund af äldre lag blifvit emot riksbanken i Svea hofrätt anhängiggjorda, skola af hofrätten handläggas och med slut afhjelpas, äfvensom att enskild bank, som eger rätt att utgifva banksedlar, må enligt föret gällande bestämmelser intill utgången af år 1903 den rätt tillgodonjuta. Nu kunde man visserligen tycka, att den ändring i detta öfvergångsstadgande, som skulle enligt herr Nyströms motion n:o 22 ävägbringas, lättast kunde åstadkommas genom att årtalet 1903 utbyttes mot 1908, i hvilket fall det blefve en förlängning af sedelutgifningsrätten på fem år. Men, såsom herrarne känna, tilländagår oktrojen för de enskilda bankerna med år 1903, och det skulle således, äfven om 1897 års lag icke funnits, i alla händelser berott på Kongl. Maj:t, huruvida sedelutgifningsrätten fått efter den tiden utsträckas eller ej. På grund häraf anser jag lämpligare, att öfvergångsstadgandet bibehåller den lydelse, det har, ända till slutet, men att dertill fogas orden: »och derjemte kunna af Konungen tillåtas att äfven derefter till större eller mindre del bibehålla denna rätt under högst fem år».

Genom detta tillägg skulle Kongl. Maj:t vid beviljandet af förlängd sedelutgifningsrätt kunna bestämma för den ena banken en tid, för den andra en annan o. s. v. och derjemte bestämma de vilkor, under hvilka Kongl. Maj:t ville tillåta utsträckt sedelutgifningsrätt. Derigenom skulle ock Kongl. Maj:t få i hufvudsak just den magt och något mer än den magt, som enligt utskottets förslag skulle tillkomma bankofullmäktige. På grund häraf har jag, herr grefve och talman, att i afseende å herr Nyströms motion n:o 22 yrka, att öfvergångsstadgandet i 1897 års lag med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt, så ock angående forum för riksbanken måtte tillökas med orden: »och derjemte kunna af Konungen tillåtas att äfven derefter till större eller mindre del bibehålla denna rätt under högst fem år».

Hvad deremot vidkommer herr Nyströms motion n:o 20, som rör lagen för Sveriges riksbank, så beror naturligtvis mitt yrkande i den delen på hvad som kan komma att beslutas i afseende på motionen n:o 22, och jag anser mig således icke nu böra framställa något yrkande med anledning af motionen n:o 20, i förhoppning att, när utskottets förslag kommer att föredragas, kunna få tillfälle att påyrka en sådan ändring i utskottets förslag, som kan blifva en följd af ett bifall till mitt yrkande beträffande motionen n:o 22. Skulle deremot mitt yrkande ej vinna majoritet, kommer jag ej att framställa något yrkande i afseende å motionen n:o 20, och då jag under sådana förhållanden ej vill begära ordet en gång till i denna fråga, anser jag mig redan nu böra påminna om huruledes 42 § i utskottets förslag talar om att de reverser, som de enskilda bankerna skulle utgifva till riksbanken, skola räknas såsom sedelbetäckning. Jag ber att få erinra om att den näst föregående talaren fullkomligt riktigt yttrade, att såsom sedelbetäckning måste man hafva hvad han kallade »flytande» papper. Hvad äro då dessa reverser, som skulle utgifvas af de enskilda bankerna och som skulle vara betalade till slut *inom åtta år*?

Äro de flytande papper? Är det möjligt att lägga sådana till grund för sedelbetäckning? Jag tror ej, att svaret kan blifva annat än nej. Emellertid anhåller jag, herr grefve och talman, att få göra det yrkande, jag nyss uppläste.

*Ifrågasatt
förfrågning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

Herr Lybeck: I egenskap af ledamot af bankoutsrottet skall jag tillåta mig att säga några ord, men jag lofvar att bli helt kort, så mycket hellre som utskottets högt ärade ordförande på ett klart och tydligt sätt framhållit de åsigter, som gjort sig gällande inom utskottet.

Yrkandena i den mångfald af motioner, som remitterats till bankoutsrottet, kunna sammanfattas i tre, nemligen yrkandet om ny utredning, om uppskof med lagens tillämpning och slutligen yrkandet om upphäfvande af den nya, af Konung och Riksdag beslutade lagen. Hvad nu beträffar utredning, så lär väl ingen inom denna kammare finna, att en sådan skulle tjena till det allra minsta. I de utredningar, som blifvit gjorda, hafva deltagit framstående män från affärslivet och de enskilda bankernas verksamhetskretsar, och då torde väl det sista ordet, hvad beträffar utredning, blifvit sagdt.

Kommer så begäran om uppskof. Ja, hvad skulle egentligen vinnas med ett uppskof? Är man ej öfvertygad om — nog är jag det — att efter den frist, som kunde blifva lemnad, skulle samma yrkande på uppskof framkomma, ty det har ju ej nu funnits någon anledning att lagens tillämpning skulle behöfva uppskjutas.

Jag kan vid detta tillfälle ej underlåta att vända mig mot den ärade representanten på upplandsbanken med anledning af de mycket grava anmärkningar mot bankofullmäktige, som framstälts i hans motion. Han begagnar der uttryck, som jag önskar aldrig blifvit begagnade. Der står nemligen: »Jag är icke i tillfälle att afgöra, huruvida de om sagda ledning fälda omdömena äro rättvisa etc.» I nästa punkt står: »Man säger nemligen, om med fog eller utan, kan jag ej afgöra, att under de tider etc.» — allt detta klander mot fullmäktiges atgöranden. Ja, så grava anmärkningar skulle man önska mera positivt uttalade än med uttrycket: »man säger», ty det ordet har vunnit ett visst burskap såsom det ovederhäftiga ryktets paroll och lösen för dagen, men i en sådan allvarlig sak borde det hafva stått något mer, hvarom motionären sjelf med sitt intresse för saken kunnat förskaffa sig kännedom. Jag tror därför, att den frågan kan saklöst lemnas å side, helst som utskottets ordförande fullkomligt klargjort, hurusom utskottet efter granskning af inspektionsprotokoll och revisionsberättelser funnit, att de indragningar, som gjorts, varit högst nödiga och nyttiga, ty riksbanken skall väl också se till, att den får igen de penningar, som den lemnat till sina låntagare.

Hvad slutligen beträffar det sista yrkandet om lagens upphäfvande, så har det efter mitt förmenande en stor förtjenst — det för ett klart språk. Der säger motionären rent ut, hvad han vill, under det att, beträffande de andra motionerna, jag ej är säker på, att de hafva samma innebörd. Då emellertid lagen så nyligen blifvit af Konung och Riksdag beslutad och ej ännu hunnit att på något sätt verka, så kan jag för min del ej vara med om upphäfvandet af nämnda lag.

Ifrågasatt förlängning af tiden för enskilda bankers sedelutgifningsrätt. Jag anhåller, herr grefve och talman, att få yrka afslag å samtliga motioner och bifall till utskottets hemställan.

Herr von Ehrenheim: Man må hafva varit eller vara af hvilken åsigt som helst i fråga om företrädet af det system med en enda sedelutgifvande bank, som blifvit etableradt genom 1897 års lag, eller det andra, nu öfvergifna systemet med flera sedelutgifvande banker. så synes åtminstone mig alldeles gifvet, att när man efter långvariga strider kommit till ett beslut i ärendet och öfvergått till det från så många håll yrkade enbankssystemet, så är det ej rådligt att åter igen uppkalla denna fråga till öfverläggning och att söka rubba hvad som en gång blifvit beslutadt. Det innebär ett vacklande inom en så vigtig gren af lagstiftningen som banklagstiftningen, hvilket ej kan medföra trygghet inom den allmänna rörelsen, som i så hög grad är af banklagstiftningen beroende. Det lider dessutom ej det allra ringaste tvifvel, att i den fråga, som nu föreligger, är hvarje sådant bemödande fullkomligt fåfängt, och att det således ej kan leda till något annat än att underhålla sådana på vissa håll.

Under förhållanden sådana som de, som inträda efter en stor reform, är det enligt min tanke en skyldighet för alla, vänner som motståndare, att söka medverka till att denna reform blir så nyttig, så väl genomförd som möjligt och att således med åsidosättande af egna synpunkter ställa sig på det nya ståndpunkt och ifrån den söka att medverka till ett godt resultat. I sådant syfte föreligga nu åtskilliga af sammansatta utskottet understödda förslag till förändringar af 1897 års lag, hvilka utan det ringaste tvifvel skola göra öfvergången från det gamla systemet till det nya vida lättare och vida fördelaktigare än de bestämmelser i sådant afseende, som för närvarande gälla. Allt hvad man kan åstadkomma genom att söka rida spärr mot sjelfva systemet, det är att förderfva dessa förbättringar, det är att sätta dem i fara och att följaktligen komma till ett resultat, om hvilket man med fullt fog kan säga, att det kommer att blifva för den allmänna rörelsen menligt.

Hvad nu särskildt beträffar dessa förändringars förhållande till de enskilda bankerna, så gäller visserligen om dem, att de i första rummet äro gifna och föreslagna i syfte att lätta den allmänna rörelsen och öfvergången för denna rörelse, men obestridligt är väl också, att sådana fördelar här äro erbjudna de enskilda bankerna, att man måste anse dem vara en icke oväsentlig ersättning för den rätt, som de förlorat, och innebära en icke ringa möjlighet för dem att fortfarande drifva en rörelse, som är för det allmänna nyttig.

Jag kan således ej annat än på det lifigaste afstyrka kammaren att lyssna till någon af de motioner, som här blifvit framställda, vare sig om återställande af enskilda sedelutgifningsrätten eller om ett ytterligare anstånd med denna sedelutgifningsrätts upphörande, hvarom jag ej kan säga annat än hvad min kollega nyss yttrade, nemligen att det vållar en kronisk oro, och jag hoppas, att kammaren i stället ville egna sin odelade uppmärksamhet åt de ytterligare lättnader, som blifvit af sammansatta utskottet förordade.

Jag anhåller således om bifall till utskottets framställning i denna punkt.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 e. m.

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

Herr Moberg: Herr greve och talman, mina herrar! Det kunde ju vara alldeles obehöfligt för mig att taga till ordet i föreliggande fråga, då jag vid alla de tillfällen, då bankfrågan förelegat till behandling, uttalat min mening i densamma. Dessutom är det ju för mig alldeles uppenbart, att intet vidare tal, utan endast erfarenhetens bittra lärdomar skola komma kammaren och Riksdagen att göra något afsteg från den väg, som genom den nya banklagen blifvit besträdd. Men frågans oerhörda vikt och mitt intresse för densamma manna mig att än en gång, för visso den sista, taga till orda deri. För mig, som fått uppbära mycket hugg och slag för den åsigt, som jag förfäktat under föregående behandling af denna fråga, kunde det ju visserligen vara tillfredsställande att erfara, att den uppfattning, jag uttalat i samma fråga, under senare tider vunnit allt flera anhängare, och de synpunkter, jag önskat få behjertade, blifvit mer och mer uppmärksammade och beaktade, men tillfredsställelsen häraf varder ganska ringa, då man besinnar, att i frågans närvarande läge icke mycket återstår att vinna. Men dessa röster om ett nogsamtt besinnande af hvad frågans vikt kräver, innan man skrider till dess slutliga lösning från läger, der man ej kan misstänkas att icke nära en liflig åstundan att komma till en god lösning af frågan, dessa röster hafva, såsom jag tror vi kunna vara ense om, icke varit förgäfvade. Det går ju visserligen för sig, såsom skett i åtskilliga till sitt ursprung mer eller mindre tvifvelaktiga uppsatser med motiv »egennyttan rustar sig till kamp» och dylikt, att söka från en dylik utgångspunkt för frågans bedömande, så att säga, förvända synen på folk. Men de, som känna, hvar skon klämmer, de, som med oro och tvekan se framtiden till mötes, de låta ej sig så lätt förvillas, utan tänka om den rörelse och oro, som förspors öfverallt i landet från praktiska män, på den gamle upsalaprofessorns definition å nämnden vid häradsrätterna, att den vore det sunda förnufts kontroll på lagvettets klyftighet, såsom tillämplig, om än i öfverflyttad bemärkelse, på förevarande fall.

För mig, mina herrar, synes denna oro helt naturlig. Under behandling af banklagen år 1897 likasom tillföre och efteråt har det ju varit allom klart, äfven på de håll, der de enskilda bankerna och förkämparne för deras verksamhet i åt dem hittills förunnade former haft sina bittraste motståndare, att en öfvergångstid och en rundlig sådan vore af nöden. Nu fragar jag, mina herrar, huru har denna åt bankerna förunnade beredelse tid kunnat användas, om man tar i betraktande deras ställning till näringslivet och dess kraf? Ja, icke behöfver jag i denna kammarerinnra om och påvisa, huru som vid det oerhörda uppsving, som näringar och industri under de senare åren tagit, det varit alldeles nödvändigt för de enskilda bankerna, för så vidt de skulle rätt fylla sin uppgift, att åt denna industri och dessa näringar i deras uppsving räcka en hjälpsam hand. Jag tror ej

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

heller, att man, särskildt i denna kammare, skall säga om det bistånd, som lemnats dessa näringar från de enskilda bankerna, att detta vore en sak, hvarom statsmagterna icke hade att bekymra sig och att dessa banker finge skylla sig sjelfva, derför att de, så att säga, ej ställt sig lag och författning till efterrättelse. Just detta kraftiga bistånd och understöd, som af de enskilda bankerna lemnats industri och näringar i denna deras uppblomstringsperiod, har verkat derhän i orterna, der denna uppblomstring af industrien egt rum, att litet hvar fått klart för sig, att densamma icke kommit till stånd, om ej industrien haft att påräkna ett så kraftigt bistånd i de enskilda bankerna, samt att, med den omsorg, som staten är skyldig näringslivet i alla afseenden, det vore olyckligt och kunde medföra vådor af betänkligaste art, om statsmagterna skulle i en period, då så mycket kan stå på spel, undandraga näringarna detta stöd och bistånd. Men det är denna olycksaliga syn på tingen, hvilken — utan att beakta näringslivets särskilda ställning till de enskilda bankerna sedan årtionden tillbaka — betraktar och fortfarande vill betrakta de enskilda bankerua som parasiter på samhällskroppen, hvilka statsmagterna måste låta sig angeläget vara att förqväfva för att tillföra riksbanken must och näring, som kommit oss att stå, der vi nu stå i bankfrågan.

Under kampen om den nya banklagen, då just förkämparne för densamma med all styrka framhöllo, hurusom riksbanken vore fullt färdig och klar att öfvertaga de förpligtelser, som naturligen skulle blifva en följd af lagens antagande, framfördes många bevis för och gjordes många erinringar om, att så ej kunde vara förhållandet och att många omständigheter måste tagas i betraktande, för att öfvergången icke skulle blifva olidlig, men de blefvo alla, som vi litet hvar erinra oss, temligen snävt afvisade. Men huru hafva nu förhållandena gestaltat sig? Hafva vi ej här erfarit både af den kongl. propositionen och af utskottets betänkande, att man måst beakta de förändrade förhållanden, som inträdt, och söka en annan och mjukare öfvergångsform? Hvem kan väl, såsom redan blifvit af en talare påpekadt, svara för, att icke, när det tidsmoment inträffar år 1904, då öfvergången skall ske, förhållanden kunna hafva inträdt, som kräfva ännu ett beaktande?

Nu är man tillfredsstäld med att man sökt och äfven — det medger jag allt för gerna — lyckats att, som det heter, finna en mjuk och lätt öfvergång. Jag vill ingalunda bestrida, att den är vida bättre än den, som förut blifvit gifven, men jag vågar påstå, att dermed är långt ifrån allt vunnet.

Jag ber dervid att få tillkännagifva, att jag härmed ingalunda har för afsigt att rigta någon som helst anmärkning mot bankutskottet. Såsom mångårig ledamot deraf, känner jag allt för väl de svårigheter, som utskottet haft att öfvervinna vid behandlingen af en fråga af detta slag, och jag är fullt öfvertygad om, att någon annan lösning af frågan ej stätt för utskottet att finna, likasom äfven om, att utskottet ej kunnat under för handen varande förhållanden komma till det slut, som jag skulle anse önskvärdt, utan att utskottet sökt så godt sig göra låtit råda bot för det onda. Men med den uppfattning, jag hyser, varder denna bot icke sådan en bot bör vara — förenad

med allvarlig bättring för framtiden. Betraktar man frågans lösning endast med hänsyn till öfvergången, ja, må då så vara, att den utskottet förelagda uppgiften blifvit lyckligt löst, ehuru jag vågar uttala min stora tvekan, huruvida icke väsentliga svårigheter äfven härutinnan kunna uppstå. Det har härvidlag af utskottets högt ärade ordförande blifvit påpekadt, hurusom en stor magt blifvit lagd i riksbanksfullmäktiges hand och att den mjuka och lätta öfvergången i väsentlig mån kommer att bero på sättet, hvarpå de lösa den dem förelagda uppgiften. Nu vill jag säga, att ingen kan hysa större förtroende än jag till herrar bankofullmäktige, och jag är lika visst öfvertygad om deras goda vilja som om deras stora förmåga att på sätt, som bäst kan ske, lösa denna uppgift, men jag vågar, herr grefve och talman, hemställa och ifrågasätta, huruvida det verkligen är förenligt med klokhet och förutseende från den lagstiftande magtens sida att låta lösningen af en så vigtig fråga som bankproblemet hänga endast på förtroendet till herrar bankofullmäktige, de må nu vara så förtjente som helst, och jag tror, såsom också redan blifvit af den läst föregaende talaren påpekadt, att tyngden häraf skall komma att varda alltför tryckande, likasom jag fruktar, att allmänheten i framtiden skall gifva dem skulden för missförhållanden, hvartill de, mindre än en bristfällig lagstiftning, varit vållande.

Men frågans kärnpunkt ligger efter mitt förmenande ej deri, huru en nöjaktig öfvergång lättast skall vinnas, utan den ligger vida djupare. Då frågan om betydelsen för de enskilda bankerna af sedelutgifningsrätten och den dermed förbundna solidariska ansvarigheten redan förut blifvit så många gånger debatterad både i denna kammare och utom densamma i allehanda skrifter, skall jag icke tillåta mig att upptaga kammarens tid med berörandet af denna fråga. Vare det nog sagdt, att med den uppfattning, jag hyser och som jag förut tillåtit mig uttala, jag ej kan frigöra mig från den öfvertygelsen, att de enskilda bankerna genom den förändrade ställning, de hädanefter komma att intaga, aldrig mera kunna blifva — hvad jag anser vara hufvudsaken — det stöd för näringarna och industrien, som de förut varit. Sedelutgifningsrätten har varit den grund, på hvilken de enskilda bankerna byggt; den solidariska ansvarigheten har varit byggnadens stöd; och när både grunden och stödet äro borta, så torde också sjelfva byggnaden snart vackla. Men utan aktgifvande härpå går man nu såsom en mindre erfaren och skicklig läkare, när han på den yttre kroppen ser de der framträdande synliga följderna af ett djupare liggande lidande, men icke fattar grunden till det onda — att skära bort dessa i det yttre framträdande skador utan att se till sjelfva det ondas rot. Man går att gifva allmänheten ett lugnande opiat, för att sedan i morgon, då opiatet upphört att verka, låta denna morgondag sjelf bära omsorgen om sina behof. Under sådana förhållanden och med den uppfattning jag har — som jag villigt och gerna medgifver ma anses enfaldig i förhållande till de lärdomar jag både i dag och tillförene från många håll fatt mottaga — vågar jag emellertid fråga, om det icke vore skäl att se tiden något an. Kan det verkligen vara med någon synnerlig skada förenadt att ännu någon tid, såsom ifrågasatts, undanskjuta denna bankreform? Är det verkligen en så enstäm-

*Ifrågasatt
förläggning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

mig och allmän önskan i landet att få denna bankreform snarast möj-
ligen genomförd? Jag för min del tror mig på dessa frågor kunna
svara ett obetingadt nej. Jag har nu jemväl tillföre hört hvad som
sagts i här föreliggande utskottsbetänkande, nemligen att när år 1908
kommer, äro förhållandena desamma som nu; man skall då få se
samma oro och samma farhågor och tillståndet blir då lika oroväckande
för industrien och näringarna, som det nu är. Ja, mina herrar, om
man blott utgår från agitationssynpunkten och i den rörelse, som före-
varit, endast ser en rörelse, afseende att undanskjuta ett mål, som
från de enskilda bankernas synpunkt icke skulle vara önskvärdt —
ja, då medgifver jag mycket gerna det berättigade i detta resonnement.
Men tänker man derpå, att de, hos hvilka denna oro uppstått, som
framskyutat från så många håll, äro personer, som icke se spöken på
ljusa dagen, utan att denna oro verkligen har en berättigad anledning,
då ställer sig frågan annorlunda; och det må i afseende på den olika
uppfattningen om angelägenheten för de enskilda bankerna att oaktadt
de utlofvade förmånerna under öfvergångstiden bibehålla sedelutgif-
ningsrätten vara tillåtet att betona den skiljaktighet, som i detta af-
seende förefinnes mellan utskottets högt aktade ordförande och herr
statsrådet och chefen för finansdepartementet. Utskottets ordförande
sade nemligen, att det var hans fullkomliga öfvertygelse, att om de
lindringar och förmåner, som nu förunnades de enskilda bankerna, af
Riksdagen beviljades, så skulle man få se det stora flertalet af de en-
skilda bankerna redan före nästa riksdag begagna sig deraf och såle-
des öfvergången få ett s. k. mjukt och lent förlopp. Men chefen för
finansdepartementet yttrade deremot, att om ett uppskof nu beviljades,
så vore det ganska säkert, att de enskilda bankerna än ytterligare och
så länge det stode dem till buds begagnade sig af sin sedelutgifts-
rätt, och att man således icke hade att förvänta den afveckling af se-
delutgifts-rätten, som ansågs önskvärd. Det synes således, att me-
ningarna äro ganska olika om hvad som verkligen komme att inträffa
under en öfvergångsperiod.

Slutligen säger man, att på detta sätt skulle ju vårt bankideal
aldrig förverkligas, om man skjuter undan det år för år, och vi blifva
stående på samma ståndpunkt. Ja, det är något, som ofta inträffar i
vår snöda verld, att idealen icke så lätt förverkligas, och jag tillåter
mig tillägga, att mången gang kan det vara mycket mera uppriskande
och lifgifvande att kämpa för ett ideal, som icke natt sitt förverkli-
gande, än för ett krossadt sådant, som visat sig icke motsvara för-
väntningarna.

Jag tillåter mig instämma i herr Cederbergs yrkande.

Grefve Hamilton: Motståndarne till genomförandet af 1897 års
banklag synas vara beherskade af fruktan att i vårt land införa ett
centralbanksystem, oaktadt de flesta europeiska länder ansett ett dylikt
system vara det lämpligaste. Herr Nyström säger visserligen, att
man icke bör efterapa utländsk lagstiftning, och detta kan ju i vissa
fall låta säga sig. Men man bör väl dock ej blott af denna anledning
vidhålla ett system, som på grund af dess stora olägenheter blifvit
allmänt öfvergifvet i utlandet.

Centralbankens uppgift är, såsom kammaren torde veta, att på ett lugnt och sansadt sätt sköta landets bankpolitik, att under tider af öfverflöd på penningar hålla tillbaka, så att penningarna icke må användas på ett för landet olämpligt sätt, och att under tider, då penningtillgången är knapp, tillhandahålla handeln, näringarna och industrien deras legitima behof af rörelsemedel. Det är en dylik centralbank, som jag förmenar vara af nöden äfven i vårt land. Nu har här under debatten framhållits, att flerbanksystemet visat sig vara af gagn för vårt land äfven under kritiska tider och att man därför ej borde öfvergifva detsamma. Jag medgifver, att vi ej kunna hafva skäl till stora klagomål mot flerbanksystemet. Men att detsamma haft så goda resultat, får väl icke tillskrifvas de 20 eller flere chefernas för dessa institutioner bankpolitik; ty privatbankernas uppgift har hufvudsakligen varit att tillfredsställa sina lottegere. Man bör ock taga i betraktande, att under de förflutna åren stora inlåningar till vårt land egt rum genom hypoteksbanken, genom staten och genom åtskilliga stadskommuner, och detta har helt naturligt gjort det lättare för bankerna att uppehålla penningställningen.

Jag vill minnas, att någon talare äfven framhållit, att de enskilda bankerna hållit en låg och stabil ränta. Hvad den låga räntan beträffar, lemnar jag derhän, om densamma varit lägre i vårt land än i något annat, men helt tydligt är, att en riksbank, hvars uppgift icke är att förtjena penningar och som icke står under inflytande af några lottegere, har vida lättare att hålla låg och stabil ränta än någon enskild bank.

Här har också framhållits, att tack vare de enskilda bankernas solidariska ansvarighet den utländska krediten varit god och att under dåliga penningtider enskilda bankerna kunnat till landet införa utländska penningar. Detta är sant, men jag kan icke inse, hvarför ifrågavarande banklag eller ett upphäfvande af sedelutgifningsrätten nödvändigt behöfver medföra borttagandet af solidariteten. Denna synes mig i hvarje fall kunna behållas, och jag föreställer mig, att inom utgången af år 1903, då de enskilda bankernas oktrojer äro slut, en ny lagstiftning eller en ändring i lagen angående de enskilda bankerna kan åstadkommas i detta syfte.

Man har också framhållit, att de enskilda bankerna genom sina afdelningskontor och genom sina intressen i de olika landsändarne på ett utmärkt sätt tillfredsstält rörelsens behof. Men det är ju ingalunda meningen att indraga några afdelningskontor och än mindre upphäfva några enskilda banker. Då man hörde den siste talarens yttrande, skulle man kunna tro, att frågan vore, af en ytterst omfattande beskaffenhet, ja, att meningen vore, att de enskilda bankernas verksamhet helt och hållet skulle upphöra. Men frågan är icke af så stort omfång. De enskilda bankerna röra sig, så vidt jag minnes rätt, med omkring 800 millioner kronor, och här är endast fråga om att de 80 millioner kronor, som bankerna hafva utelöpande i sedlar, skulle indragas och ersättas med riksbankens sedlar, samt att de enskilda bankerna för att få sistnämnda sedlar skola under vissa år erhålla lån och rediskontering i riksbanken mot låg ränta. Jag är öfvertygad om att, derest riksbanksfullmäktige göra hvad på dem ankommer för att

*Ifrågasatt
förfrågningsaf
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.
(Forts.)*

Ifrågasatt förlängning af tiden för enskilda bankers sedelutgifningsrätt. tillfredsställa den enskilda rörelsen och de enskilda bankerna fylla sin uppgift att vara mellanhänder mellan riksbanken och den stora allmänheten, denna icke skall få annan kännedom om indragningen af de enskilda banksedlarne, än att densamma får i sin hand riksbanks-sedlar i stället för enskilda bankers.

(Forts.)

Jag håller före, att man åt denna fråga gifvit större omfång, än den i verkligheten har, ty äfven om nu föreliggande lagförslag blir antaget, behöfva de enskilda bankerna därför icke inskränka sin rörelse.

Här har af herr Nyström framhållits såsom ett önskemål, att man skulle uppskjuta indragningen af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, hvilket väl innebär, att den, som vinner tid, vinner allt. Men till och med föreningen för bankfrågor, som, såvidt jag vet, innefattar ifriga anhängare af flerbanksystemet, har i en promemoria, som åtföljer herr Cederbergs motion, förklarat en dylik åtgärd vara olämplig, och rättigheten häraf tror jag, som äfven har intresse i enskild bank, mig kunna konstatera. Om lottegarne till mig framstälde frågan, huruvida, sedan föreliggande lagförslag antagits, det vore lämpligt att afstå från sedelutgifningsrätten, så skulle jag svara obetingadt ja. Men derest herr Nyströms motion går igenom, skulle jag vara tveksam. Det låter ju alltid tänka sig, att man under de fem åren, innan indragningen skulle börja, kunde genom agitation eller på annat sätt bereda sig större fördelar, och oaktadt jag tror, att förändringen skulle kunna göras utan olägenhet, så skulle jag, såsom ledamot i bankstyrelsen, icke våga tillstyrka det, ty det kan ju alltid finnas förhoppningar, om än svaga, att få bättre villkor.

Herr Moberg framhöll, att under öfvergångstiden skulle det icke vara svart för de enskilda bankerna att tillhandahålla den allmänna rörelsen dess behof af rörelsemedel, men att efter den tiden skulle det möta svarigheter. Jag ber att få påpeka, att centralbankens uppgift är att tillhandahålla de enskilda bankerna hvad de i berörda hänseende behöfva för att tillfredsställa allmänheten. Redan nu hafva enskilda bankerna rätt till rediskontering, och jag föreställer mig, att denna rätt kommer att utvidgas samt att riksbanken såsom centralbank skall veta att behörigen fylla sin uppgift att genom de enskilda bankerna tillhandahålla allmänheten dess behof af rörelsemedel.

Mitt yrkande är afslag på herr Nyströms motion.

Herr Nyström, Johan: Denna fråga börjar ju blifva utdebatterad, och jag vill icke heller längre fördröja afslutningen af densamma. Jag vill blott, med anledning af något som yttrades af talaren på smålandsbanken, säga några ord. Han angrep mig därför, att jag i min motion sagt: »Man säger nemligen, om med fog eller utan, kan jag ej afgöra, att under de tider, då penningar öfverflödade i landet, riksbankens afdelningskontor i orterna på allt sätt sökte vidga sin kundkrets, men att å andra sidan, sedan stramare penningförhållanden inträd, samma afdelningskontor med anledning af order från hufvudkontoret indrogo de lemnade krediterna och minskade utlåningen, just vid den tid, då stödet af banken bäst behöfdes». Detta »man säger» refererar sig, såsom jag trodde att hvar och en som läste det skulle af sig själv förstå, till meddelanden, som förekommit i tidningspressen. Det är ju

en känd sak, att dessa anmärkingar varit framställda långt innan jag väckte min motion, först i lokaltidningarna och sedan i stockholmspressen. Att under sådana förhållanden referera till en allmänt känd sak på detta sätt, tyckte jag icke vara något otillbörligt, och likaså ansåg jag mig befogad att icke för egen del intaga någon position till denna allmänt kända anklagelse, då jag icke kunde bedöma dess halt. Å andra sidan tyckes den värde talaren icke hafva hört, att jag i mitt förra anförande sökte gifva några skäl för min nuvarande uppfattning, att anmärkningarna varit befogade.

Till försvar för de indragningar, som jag omtalat hafva skett under år 1900, hafva här lemnats två uppgifter, den ena af bankoutskottets ärade ordförande, som förklarade, att indragningen i Norrland afsåg att afskära vissa osunda utväxter på affärlifvet der uppe. Jag får då säga, att det är märkvärdigt, om dessa osunda utväxter så befordrats af de enskilda bankerna, som med 15 millioner kommit till hjälp, der riksbanken ansåg, att indragning borde ske. En ledamot af bankofullmäktige, som också var inne på detta kapitel, gaf en annan förklaring, nemligen att riksbanken af sitt reglemente vore hindrad att taga s. k. tunga papper, utan den borde taga, som han sade, flytande papper. Detta är ju en förklaring, som må hafva sitt värde och som jag i viss mån kan godkänna. Men jag vill påpeka, att de enskilda bankerna laborera icke blott med tunga papper, utan äfven med svaga. När så denna öfvergångsperiod är slut, och således deras kapital skall minskas med 80 millioner kronor, tro herrarne då, att det är de goda papperen, som dessa enskilda banker först emancipera sig från? Nej, det blir allt de svaga, och hvart skola de taga vägen? Det blir, tror jag, låga pris på bondehemman vid den tiden; ty det är säkerligen just dessa svaga inteckningar, som först få stryka.

Jag skall för resten icke tillägga något vidare till hvad här från flera håll sagts, utan jag skall — då andra kammaren redan beslutat i frågan och en återremiss således vore olämplig — återtaga mitt yrkande på återremiss och i stället be att få förena mig i herr Cederbergs yrkande, som var, att proposition skulle framställas särskildt på hvardera af mina motioner, den ena med det tillägg, som herr Cederberg gjorde.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att som föreliggande punkt omfattade två af herr Nyström afgifna motioner samt särskildt yrkande blifvit framställt angående den ena af dem, propositioner komme att göras beträffande hvardera motionen för sig, hvarvid början komne att göras med motionen n:o 22. Derefter yttrade herr talmannen, att i afseende å denna motion yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr Cederberg, att i slutet af öfvergångsstadgandet i lagen med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt m. m. skulle tilläggas: »och derjemte kunna af Konungen tillatas att äfven derefter till större eller mindre del bibehålla samma rätt under högst fem år».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

*Ifrågasatt
förlängning af
tiden för en-
skilda bankers
sedelutgif-
ningsrätt.
(Forts.)*

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad sammansatta banko- och lagutskottet hemställt i punkten 4 af sitt betänkande n:o 1, såvidt angår herr Nyströms motion n:o 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Cederbergs under öfverläggningen framställda yrkande i frågan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 30.

Härefter gjordes proposition på bifall till utskottets hemställan i hvad den afsåg herr Nyströms motion n:o 20, och förklarades denna proposition vara med ja besvarad.

Punkterna 1—3 och 5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Utskottets förslag till ändringar i lagen för Sveriges riksbank.

§ 6.

*Förslag till
ändringar i
lagen för
Sveriges riks-
bank.*

Herr Falk, Helmer: Då tiden är ganska långt framskriden, skulle jag gerna besparat herrarne att åhöra hvad jag kan hafva att yttra i denna fråga. Men då frågan är af så utomordentlig vigt, gäller sjelfva sedelutgifningsrätten, anser jag mig skyldig att deri yttra några ord.

Hvad som här är föreslaget är egentligen, att den metalliska kassans minimum skall utgöra 40 millioner kronor, i stället för nu föreskrifna 25 millioner kronor, och att derutöfver skall medgifvas en sedelutgifning af 100 millioner kronor. För att öka den metalliska kassan, behöfves guld och ganska mycket guld, men man torde kunna hoppas, att det guld, som nu ligger inne hos de enskilda bankerna, skall, då deras sedelutgifningsrätt upphör, öfvergå till riksbanken, och att man derigenom utan synnerlig svårighet skall kunna uppbringa den metalliska kassan till 40 millioner kronor; men en sak är att *uppbringa* kassan till detta belopp, en annan att *bibehålla* den dervid. Det är tydligt, att med en ogynsam handelsbalans gent emot utlandet

det skall vara svårt att bibehålla så mycket guld. Jag vill emellertid antaga, att äfven detta är möjligt; då uppställer sig likväl den frågan: är landets behof af rörelsemedel tillgodosedt med dessa 40 millioner och 100 millioner derutöfver eller sammanlagdt 140 millioner kronor? För att kunna bedöma detta är det nödvändigt att göra sig reda för huru stor den nuvarande utelöpande sedelstocken är. Om man dervid utgår från redogörelserna öfver bankernas ställning den sista dagen i hvarje månad, finner man, att summan af riksbankens och de enskilda bankernas utelöpande sedlar nästlidet är utgjort i medeltal 142,900,000 kronor. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle sedelutgifningen få uppgå till 40 millioner kronor på grundval af den metalliska kassan och derutöfver till 100 millioner kronor eller tillsammans till 140 millioner kronor, det vill säga icke fullt till det belopp, hvartil sedelstocken under nästlidet är i medeltal uppgick.

Dertill skulle möjligen kunna komma sedelutgifningsrätt på grund af bankens behållning i utlandet. Men det beror på om det finnes någon behållning der. Att detta icke alltid är säkert, hafva herrarne sig helt visst bekant. I detta afseende ber jag att få erinra om att i slutet af juni månad förlidet är det icke allenast *icke* fans någon som helst behållning å utländsk ort, utan till och med förefans en skuld till utlandet på *3 millioner kronor*. Vid en försigtig beräkning af sedelutgifningsrätten kan man således ej repliera på tillgångar på utrikes ort. Sådana finnas ibland, ibland icke. Ibland står banken i stället i skuld till utlandet. Således är man hänvisad till dessa 140 millioner kronor. Men som bankofullmäktige sjelfva framhållit, är det nödvändigt att hafva en icke alltför liten sedelreserv. Jag tror, att denna icke kan beräknas till mindre än 20 millioner kronor. Således afgå från de 140 millionerna 20 millioner. Återstå alltså till disposition för allmänna rörelsen blott 120 millioner kronor. Att dermed bestrida ett sedelbehof på 142 millioner kronor är ju omöjligt.

För öfrigt fluktuerar sedelstocken ganska mycket. Om också medeltalet nästlidet är var 142 millioner kronor, har sedelstocken samma år, t. ex. sista september, varit uppe i 155 och sista december i 154 millioner kronor, till hvilket belopp det efter de af Kongl. Maj:ts föreslagna bestämmelserna blir svårt att få upp sedelutgifningsrätten. Men icke blott den utelöpande sedelstocken fluktuerar, utan äfven sedelutgifningsrätten. Jag tillåter mig i detta afseende framhålla, att just i slutet af juni månad förlidet är vid den tid, då inga behållningar å utländsk ort förefunnos, riksbankens hela sedelutgifningsrätt besteg sig till endast *107 millioner kronor* — några dagar tidigare var den till och med blott 102 millioner. Samtidigt uppgick hela den utelöpande sedelstocken till *147 millioner kronor*. Om man från 107 millioner kronor afräknar en sedelreserv på 20 millioner kronor, blir den för allmänna rörelsen disponibla återstoden endast 87 millioner kronor. Och med 87 millioner kronor skulle riksbanken, om den då varit ensam sedelutgifvande, haft att bestrida en sedelstock på 147 millioner kronor. Det hade således varit en brist på ej mindre än 60 millioner kronor. Men, säger man, det var *då*; nu föreslas den metalliska kassans ökande till 40 millioner kronor. Ja, det är sant, och det gör en skilnad på 8 å 10 millioner

Förslag till
ändringar i
lagen för
Sveriges riks-
bank.

(Forts.)

Förslag till
ändringar i
lagen för
Sveriges riks-
bank.

(Forts.)

kronor. Men det är tydligt, att, om förändringen i fråga varit genomförd i juni månad i fjor, den i allt fall varit nästan utan betydelse, ty är bristen 60 millioner kronor, kan naturligtvis ett belopp af 8 à 10 millioner kronor icke mycket inverka. Det är således efter mitt förmenande ej rådligt att på den vägen med säkerhet paräkna en tillräcklig sedelutgifning.

Man menar sig nu hafva funnit ett korrektiv i tillägget i § 7: »samt derest den metalliska kassan öfverstiger fyrtio millioner kronor, af ytterligare ett belopp, uppgående högst till den summa, hvarmed den metalliska kassan öfverstiger fyrtio millioner kronor». Här har man nu sjelfva pièce de résistance i det föreliggande förslaget. Man har här på kontingenteringssystemet fått en påbyggnad efter modell, lånad från qvotdelssystemet. Om denna är det man nu säger: *ille faciet!* Om man nemligen kan öka guld-kassan med ett visst belopp, berättigar det till utgifning af sedlar till dubbla beloppet. Men huru skall man öka guld-kassan? Jo, genom att skaffa guld. Men huru skall detta gå till? Det guld, som finnes hos de enskilda bankerna, är redan beräknadt för den metalliska kassans uppbringande till 40 millioner kronor; hvarifrån skall man då få ännu mera guld? *På naturlig väg kan det icke anskaffas på annat sätt än genom öfverskott på vår utrikes handel*; men är vår handelsbalans för närvarande sådan, att derifrån kan förväntas något öfverskott? Vi laborera ju, som herrarne nog veta, med en högst betydande betalningsbalans till vår nackdel gent emot utlandet. Enligt kommerskollegii årsberättelser uppgick vår handelsbalans åren 1895—1898 till 211 millioner kronor och år 1899 till 146 millioner kronor; för förlidet år har ännu ingen uppgift lemnats, men måhända understiger 1900 års balans ej 1899 års. I sådant fall skulle underbalansen för de år, här äro nämnda, uppgå till omkring 500 millioner. Och detta under en tidpunkt af alldeles exceptionelt goda konjunkturer å våra förnämsta exportartiklar. Man kan således icke räkna på att kunna genom vår utrikes handel anskaffa det nödiga guld. Huru skall det då kunna anskaffas? Genom lån naturligtvis. Vi lånade för samma ändamål år 1899, vi lånade för samma ändamål år 1900, och hvem vet, hvad innevarande år i detta afseende bär i sitt sköte? Vid denna tid förlidet år yttrade jag under samspråk med en ledamot af bankoutskottet, att vi sannolikt åter stode inför upptagandet af ett nytt lån. Den ifrågavarande utskottsledamoten sade då, att han icke hört talas om något sådant, och att det icke gerna vore möjligt. Två månader derefter upptog riksgäldskontoret ett nytt lån. Det är klart, att det icke i och för sig kan klandras, att ett lån upptages. Sådana förhållanden finnas, under hvilka det är nödvändigt att göra det. Men nog får man säga, att det icke är fullt välbetänkt att slå in på ett system, som ställer i utsigt, att man undan för undan skall blifva nödsakad att fylla den metalliska kassan genom lån.

Men jag skall emellertid antaga, att det låter sig göra att anskaffa mera guld. Jag vill antaga, att det kan anskaffas ytterligare t. ex. 15 millioner kronor i guld. Jag väljer denna siffr, emedan jag har hört uppgifvas, att det är denna summa i guld man anser sig behöfva. 15 millioner ökad guld-kassa, utöfver dess minimum 40 millio-

ner, berättigar till 30 millioner kronors ökad sedelutgifning. Från 140 millioner kronor komme man då upp till en sedelutgifningsrätt af 170 millioner kronor. Afräknas 20 millioner kronor såsom sedelreserv, återstå 150 millioner kronor, som ungefär jemt motsvarar den utelöpande sedelmassan vid slutet af sistlidne december månad. Men det kan väl icke vara meningen, att vi nu skola stanna i vår utveckling? Landets industri och näringar gå oafbrutet framåt, och i samma mån som de gå framåt, fordra de ökad rörelsekapital. Hvilken ofantlig tillväxt har icke egt rum på detta område under de senaste åren! År 1878 var summan af riksbankens och de enskilda bankernas utelöpande sedlar 72 millioner kronor, 10 år senare, år 1888, var motsvarande summa 100 millioner kronor, år 1895 118 millioner, och år 1897, då banklagen antogs, 130 millioner; nu är den omkring 150 millioner kronor, och det finnes verkligen icke något skäl, hvarför utvecklingen skulle stanna dervid, utan det är väl all anledning att antaga, att den skall fortgå och att den allmänna rörelsen snart skall vara i behof af betydligt mera än 150 millioner kronor.

Men om det nu möjligen skulle låta sig göra att under lugna tider få den afsedda maximisedelutgifningsrätten och behofvet af rörelsemedel att gå någorlunda jemt ihop, kan det komma andra tider, som icke äro lugna, utan stormiga, tider af penningkris, sadana som, efter hvad erfarenheten lärt, periodvis gå förhärjande fram öfver hela Europa. Det är under sådana stormiga tider, som institutionernas fasthet pröfvas, men ej under lugna. Det synes mig därför så mycket nödvändigare att under lugna tider ställa det så, att man kan motstå stormarne.

Det finnes också andra tider, som icke äro hvad man i allmänhet kallar kristider, men som icke heller äro lugna tider. Det är *krigstider*. Under debatten år 1897 om riksbankslagen tog jag mig friheten yttra, att banklagstiftningen med afseende å behofvet af cirkulationsmynt äfven måste taga hänsyn till hvad landet behöfver under krigstider. En ärad ledamot på stockholmsbanken förklarade då, att han »fruktade», att under krigstider sedelutgifningsrätten skulle räcka till ännu bättre än eljest, emedan näringarna då behöfde så mycket mindre kapital. Detta var ju en ganska fyndig invändning, men icke kan man säga, att spörsmålet, huru banklagstiftningen bör ställa sig till landets behof under krigstider, dermed blifvit besvaradt. Jag tror icke, att detta spörsmål kan besvaras annorlunda än genom vädjan till historiens vittnesbörd. Jag vädjar då till vår egen historia. Jag tror, att man af den kan se, hvilka påkänningar riksbanken haft att utstå under krigstider. Och ej blott vår egen historia, utan äfven Englands historia vittnar derom. Man säger måhända, att dessa vittnesbörd ligga temligen långt tillbaka i tiden. Jag vill då anföra ett annat af så sent datum, som från fransk-tyska kriget åren 1870—1871. Blott några veckor efter krigsförklaringen nödgades franska banken öka sin sedelmission med omkring 250 millioner francs eller med mer än 20% af sin då utevarande sedelstock. Emellertid blefvo påkänningarna på banken mycket starka — guldströmmade ur banken; krigsrustningarna medförde betydande utbetalningar till utlandet, och den 11 augusti hade franska bankens vaxelportfölj stigit från 550 millioner,

Förslag till
ändringar i
lagen för
Sveriges riks-
bank.
(Forts.)

Förslag till
ändringar i
lagen för
Sveriges riks-
bank.

(Forts.)

som den varit i juni månad, till mer än dubbla detta belopp. Den 12 augusti befriade då regeringen banken från skyldigheten att inlösa sina sedlar eller med andra ord: *tvångskurs påbjöds*. I sammanhang dermed utsträcktes maximigränsen för sedelutgifningen till 1,800 millioner francs; men blott 2:ne dagar derefter, d. v. s. den 14 augusti, måste denna maximigräns ytterligare ökas med 600 millioner, eller till 2,400 millioner. Jag tror, mina herrar, att inför sådana siffror man icke rimligen kan påstå, att vid krigstillfälle behovet af omsättningsmedel blir mindre. I Frankrike visade det sig under det krig, som här är berördt, nödvändigt att på några få veckor efter krigets utbrott öka sedelemissionsrätten med omkring 1,000 millioner. Och dessutom måste franska banken bispringa regeringen med omkring 1,600 millioner.

Napoleon I har en gång yttrat: »under krig tiga lagarne»; och det kan väl hända, att om kriget skulle hemsöka oss, den första lag, som måste tiga, blefve riksbankslagen, ty huru stor vördnad man än har för lagens bokstaf, är det tydligt, att tillgodoseende af krigets fordringar måste ställas högre än banklagens bokstaf. Är det då ej skäl att i fredstid taga denna sak under öfvervägande och vid lagstiftning i ämnet göra sedelutgifningsrätten så elastisk, att den kan utvecklas i jembredd med förhållandenas kraf?

Af hvad jag nu sagt torde herrarne finna, att jag för min del anser, att den förändring i sedelutgifningsrätten, som här är i fråga, endast utgör ett *palliativ*, att den måhända kan räcka till för ögonblicket — måhända icke — men ej hjälper för framtiden, icke gifver garanti för att man för framtiden kan räkna på en sedelutgifningsrätt, som betryggar landets behof af rörelsemedel. För min del får jag säga, att, då de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt skall upphöra och riksbanken blifva *ensam sedelutgifvande*, måste man såsom ledande grundsats i lagstiftningen på detta område uppställa den oeftergifliga fordran: *att riksbanken skall vara berättigad utgifva så mycket sedlar, som landets behof kräfver*. Derpå kan icke, får icke prutas. Det är ju klart, att utaf tillämpningen af en sådan grundsats följa vissa konsekvenser. Den första och viktigaste af dessa är — och det borde jag knappt behöfva säga — att på samma gång man sålunda utsträcker riksbankens sedelutgifningsrätt, måste man äfven skapa tillförlitlig garanti för att myntvärdet upprätthålles och sedlar alltid kunna inlösas, när så påfordras, med klingande mynt.

Med ett strängt fasthållande af kontingenteringssystemet låter det sig emellertid svårligen göra att vinna garanti för en tillräcklig sedelutgifningsrätt. Detta system innebär ju, att man på förhand temligen godtyckligt fastställer en viss maximigräns för sedelutgifningen. Kunde man på samma gång fastställa en viss maximigräns för landets framtida behof af rörelsemedel, och dessa båda gränser sammanfölla, ginge det nog ihop, men detta låter sig ju icke göra. Af sig sjelf framställer sig då frågan: hvarför fasthåller man så envist vid kontingenteringssystemet, som är utdömdt i hela världen, icke minst just i sitt eget hemland, England? Man svarar: England behåller ju kontingenteringssystemet, det är väl då icke så dåligt. Ja, England har behållit det, men hvarför? Jo, dels till följd af engelsmännens naturliga obenägenhet för förändringar, dels och hufvudsakligen därför att

man i England kan tillgripa utvägen att, så snart det gäller, *suspendera* banklagen. Så skedde år 1847, så skedde år 1857, så skedde äfven år 1866, och det var på håret, att så skett vid Baring-krisen år 1890. Hade icke huset Baring Brothers på förhand underrättat Englands bank om sin brydsamma ställning och banken derigenom fått rådruum att anskaffa 90 millioner kronor i guld från annat håll, hade, enligt sakkunniges mening, suspension inträffat äfven då. Denna suspension tillgår så, att på anmälan af direktören för Englands bank, att den disponibla sedelreserven är alldeles otillräcklig för att tillfredsställa fordringarna på diskontering och på likvid för bankens å vista förbindelser, regeringen förbinder sig att till parlamentet inlemna en *frikännelsebill* för det sedelutgiftsbelopp, som öfverskrider gränsen för den cirkulation, som af 1844 års bank-akt föreskrifves. Så tillgick år 1847, så år 1857 o. s. v. Och icke nog med att — hvad sistnämnda år beträffar — parlamentet godkände förfarandet, utan den komité, som af underhuset var tillsatt att undersöka förhållandet, uttalade den förhoppning, att regeringen vid alla liknande tillfällen måtte göra på samma sätt. Det går för sig i England att vidhålla 1844 års kontingenteringssystem, då man har säker tillgång till en sådan säkerhetsventil, som består i suspension af banklagen. Men jag undrar, huru herrarne ställa sig till frågan, om *vår* regering kan suspendera *vår* banklag? Jag tror, att det på en sådan fråga svaras *nej*. Om en allvarsam kris skulle inträffa här i landet under pågående riksdag, kan ju en kongl. proposition omedelbart ingifvas till Riksdagen, men anuars måste ju regeringen för sakeus ordnande inkalla en urtima riksdag, och jag hemställer till herrarne sjelfva, hvart det skulle leda, om under den allmänna oro och den förvirring, som alltid är rådande vid sådana tillfällen, en urtima riksdag skulle inkallas för att besluta rörande utsträckning af sedelutgifts-rätten.

Jag kunde nog hafva mera att säga, men tiden är så långt framskriden, att jag vill förskona herrarne derifrån. För min del är jag, som herrarne hört, öfvertygad om att den nu föreslagna förändringen i banklagen blott är ett palliativ, och att den icke är betryggande för tillgodoseende af landets behof af rörelsemedel, framför allt icke under *kris-* eller *krigs-tider*. Ett *framsteg* vore i allt fall den ifragasatta förändringen, om än ringa. Något, men icke mycket, skulle ju ställningen derigenom förbättras. Och vid sådant förhållande saknar jag för närvarande anledning att framställa något yrkande.

Grefve Hamilton: Jag ber att få fästa den siste aktade talarrens uppmärksamhet derpå, att den komité af fackmän, som var tillsatt för att granska lagen med afseende a sedelutgifts-rätten och hvars förslag här föreligger, ansåg, att en sedelutgifts-rätt af 145 millioner vore af nöden för tillfället och att dessutom en reserv af 20 procent eller 29 millioner borde finnas, d. v. s. tillsammans 174 millioner kronors utgifts-rätt. Härför fordras i guld utöfver 40 millioner ytterligare 17 millioner, således tillsammans 57 millioner i guld. Nu fragade den förre talaren, huru guldets skall anskaffas. Riksbanken har redan nu, så vidt jag vet, 36 å 37 millioner i guld, och de enskilda bankerna hafva omkring 10 millioner; alltså tillsammans 47 millioner.

Förslag till
ändringar i
lagen för
Sveriges riks-
bank.

(Forts.)

Förslag till
ändringar i
lagen för
Sveriges riks-
bank.
(Forts.)

Det är ju tydligt och klart, att de enskilda bankernas guld kommer att öfvergå till riksbanken, då de, sedan sedelutgifningsrätten upphört, sjelfva ej längre behöfva detsamma. Dessutom behöfver man helt naturligt importera guld till landet, och detta blir bankofullmäktiges affär. De hafva redan på de senare åren gått i författning om att indraga guld, och jag föreställer mig, att redan innan banklagen blifvit genomförd i sin helhet hafva vi betydligt öfver de förutnämnda 57 millioner. Det kan ju hända, att, om handelsbalansen laborerar med svårigheter, det skulle vara vanskligt att införa guld. Man får då göra såsom så många gånger förut i vårt land: när man icke kan exportera varor, så får man exportera obligationer; så äfven nu. Men att handelsbalansen möjligen icke blir sådan den bör vara, det är en sak, som väl icke uteslutande kan läggas bankofullmäktige till last.

Jag fattade icke riktigt hvad den siste ärade talaren åsyftade, då han talade om att i händelse af ett krig behöfves det penningar. Detta är alldeles tydligt; men jag föreställer mig, att det är en fråga, som icke gäller bankofullmäktige, utan det torde vara riksgäldskontoret, som bör sörja härför, och kanhända också Riksdagen, som skall gifva riksgäldskontoret fullmakt i det afseendet. Jag kan icke föreställa mig, att den ärade talarens mening var den, att vi skulle hafva en stor guldkassa för krigsändamål, såsom förhållandet är i Tyskland.

Den ärade talaren uttalade också, såvidt jag rätt kunde uppfatta hans mening — jag hade verkligen litet svårt att fatta den — sitt klander öfver att kontingenteringssystemet lagts till grund för sedelutgifningsrätten. Det torde vara kammaren bekant, att jag för min del hyllar qvotdelssystemet. Förra året motionerade jag tillika med en annan ledamot af kammaren om införande af detta system. Jag kan likväl fullkomligt godkänna det nu föreslagna systemet, ty i viss mån är detta ett qvotdelssystem: intill 140 millioner är det nemligen ett kontingenteringssystem, men derefter inträder qvotdelssystemet med guldbetäckning till 50 procent. Det finnes alltså nödig elasticitet i sedelutgifningen. Man kunde visserligen säga, att det vore lämpligt att hafva mindre guldbetäckning — och jag vill minnas, att i motionen förlidet år föreslogs 28 procent — men då det gäller en riksbank, får man icke vara för njugg, utan bör taga så stark guldbetäckning som möjligt.

Jag yrkar bidrag till utskottets förslag.

Herr Falk, Helmer: Blott några ord! Den siste ärade talaren tyckte vilja förebrå mig, att jag klandrat bankofullmäktige. Det har ej varit min mening att göra, och jag är viss på att jag icke heller gjort det.

Samme talare sade sig ej förstå mitt resonnement om att vid krigstillstånd ökade rörelsemedel behöfvas, och erinrade om att det är riksgäldskontoret och icke bankofullmäktige, som skola skaffa de dervid erforderliga medlen. Den ärade talaren har i hög grad missförstått mig, om han trott, att jag afsett *krigskostnaderna*. Hvad jag har sagt, är att vid krigstillfälle landets behof af *rörelsemedel* ej kan tillfredsställas med den ifrågasatta sedelutgifningsrätten. Naturligtvis åligger det riksgäldskontoret att sörja för krigskostnader. Men hvad vill riks-

gäldskontoret göra, om det icke finnes tillräckligt med sedlar tillgängliga? Sedelförrådet blir otillräckligt för de kraf, som vid krigstillfälle måste uppställas; det är, efter min mening, klart som dagen.

För resten tycktes talaren tro — om jag rätt förstätt honom — att jag velat säga, att utskottet föreslagit kontingenteringssystemets tillämpning. Detta har emellertid gällt i vårt land sedan år 1844. Och jag har sagt, att man på detta kontingenteringssystem sökt göra en öfverbyggnad i form af qvotdelssystem. Tilläggsbestämmelsen i fråga är af det innehåll, att, för att kunna öka sedelutgifningsrätten med t. ex. 20 millioner kronor, man måste öka guldkassan med 10 millioner kronor, d. v. s. 50 % guldtäckning. Och jag påstår, att detta guld icke kan påräknas annat än genom lån och att det väl icke kan vara välbetänkt att slå in på ett system, som ställer i utsigt en beständig upplåning.

*Förslag till
ändringar i
lagen för
Sveriges riks-
bank.*

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den nu föredragna paragrafen.

§§ 7 och 8.

Godkändes.

§ 41.

Herr Leman: Då tiden är långt framskriden, skall jag yttra mig mycket kort.

Jag har afgifvit en reservation mot sjunde stycket af § 41. Jag har gjort detta i den allmänna rörelsens intresse och för att i någon mån befordra den elasticitet, som kan krävas i fråga om penningförhållandena.

Nu har utskottets ordförande yttrat, att äfven ett ringa kreditivbelopp skulle medföra vissa olägenheter för riksbanken. Ja, det tör väl hända, att en eller annan olägenhet skulle deraf uppkomma, men jag tror, att han i det fallet gått till någon öfverdrift. Jag vill då först påpeka, att dessa olägenheter dock äro öfvergående; de skulle icke existera för all framtid, utan blott under öfvergångsperioden. Vidare tillåter jag mig framhålla, att genom den aftalsfrihet, som paragrafen inrymmer åt riksbanken, denna bank synes hafva ganska goda vapen i sin hand, derest mot förmodan någon enskild bank skulle på illojalt sätt begagna sig af kreditiven. Jag ber att särskildt få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att paragrafen icke innehåller någon inskränkning i riksbanksfullmäktiges aftalsrätt och att det följaktligen står fullmäktige fritt att begränsa kreditiven, der så prövas nödigt.

Slutligen vill jag blott påpeka, att om t. ex. en bank, hvilken slutar med sedelutgifningen före den 31 december 1903 och hvilken icke vill underkasta sig de nya bestämmelserna, ästundar vissa förmåner, så är denna bank dertill berättigad enligt andra stycket af § 41. Der stadgas nemligen rätt för enskild bank, som före utgången af år 1903 afstår från sedelutgifningsrätten, att erhålla kreditiv till hälften af det belopp, hvartill dess utelöpande sedlar den 1 januari 1896 uppgingo,

*Förslag till
ändringar i
lagen för
Sveriges riks-
bank.*

(Forts.)

utan erläggande af kreditavgift och mot ränta, två procent lägre än gällande tre månaders vexeldiskonto, dock ej under två för hundra om året. Alltså kan det stå en bank, som slutar före den 31 december 1903, fritt att under en kortare tid få ett mycket större kreditiv, än som, efter mitt förslag, riksbanksfullmäktige skulle på grund af de nya bestämmelserna kunna medgifva.

Jag skall icke uppehålla kammaren längre. På de skäl, som anförts af herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet, och på de skäl, som jag tillåtit mig i min reservation åberopa, ber jag att få yrka bifall till reservationen, dock — med hänsyn till det beslut, som Andra Kammaren i denna fråga fattat — med den ändring, att lånebeloppet sättes till 50 % och kreditivbeloppet till 25 %.

Herr Törneblad: Herr grefve och talman! Då den ärade reservanten har ändrat sitt yrkande från 15 till 25 % i afseende å kreditiven, är det så mycket mera skäl att motsätta sig detsamma. 15 % spela ju icke någon så synnerligen stor roll, och dessa 15 % skulle väl heller icke hafva blifvit Riksdagens beslut, utan kommit att minskas. Jag förstår mycket väl, hvarför reservanten velat öka beloppet till 25 %; det är naturligtvis för att genom en sammanjemkning möjligen komma till det ursprungligen afsedda beloppet af 15 %. Ett sådant resultat vore ju visst icke så synnerligen farligt, men jag tror å andra sidan, att behovet af dessa kreditiv icke är särdeles stort. Ty den elasticitet, som för bankerna skulle vinnas derigenom, att åt desamma medgäfvos rätt till kreditiv intill 15 % af 84,000,000 kronor — till detta belopp uppgår nemligen sedelstocken, om man medräknar bankaktiebolaget Stockholm—Öfre Norrland — den elasticiteten blir icke synnerligen stor. Kreditiven komma naturligtvis att hufvudsakligen begagnas i Stockholm för skötande af clearing-rörelsen. Det blir den praktiska följden, och det har också från särskildt håll uttalats, att kreditiven skulle i detta afseende vara till nytta. För de sex landsortsbanker, som hafva kontor i Stockholm, och för stockholmsbanker kunna ju kreditiven innebära vissa fördelar, men för öfriga banker skulle fördelen blifva mycket apokryfisk. Ty det kommer i allmänhet att gå till så, att landsortens banker anlita ombud för inlösen af postremissvexlar och dylikt. Hvad åter angår de nämnda sex landsortsbankerna och de banker, som hafva säte i Stockholm, är ju förhållandet olika. Men der gäller det i sjelfva verket en förräntningsaffär för bankerna och egentligen icke någonting, som kommer att stödja och utveckla den allmänna rörelsen, utan frågan är, om dessa banker skola hafva en sådan förräntningsfördel och riksbanken betala densamma. Det sista spelar ju en mycket liten roll, men jag tror, att också det förra momentet har föga att betyda, och fördens skull synes det icke behöfligt att göra någon ändring i hvad utskottet och fullmäktige föreslagit. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Boström, Filip: Herr grefve och talman! Jag är till en del förekommen af den föregående ärade talaren.

Redan i mitt första anförande berörde jag den uppfattning, jag

har angående här ifrågavarande låne- och kreditivform, och jag skall icke upprepa de skäl, som jag då tillät mig framföra.

Herrar fullmäktige hafva förklarat, att de anse, att den allmänna rörelsen skall blifva tillfredsstäld genom uteslutande användande af låneformen och utan anlitande af kreditiv. Jag anser för min del, att, när man visar fullmäktige ett sådant förtroende som nu och fullmäktige på grund af detta förtroende hafva öfver sig ett sådant ansvar, man icke bör göra någon ändring i den framställning de sjelfva gjort, helst fullmäktige ju hafva till sin första uppgift att tillse, att den allmänna rörelsen icke blir lidande.

Jag nämnde i mitt förra anförande, att fördelarne af dessa kreditiv skulle komma att utfalla synnerligen ojemnt, och det har min ärade vis-à-vis här ytterligare betonat. Det är de stora bankerna, hvilka hafva kontor i Stockholm, som få gagn af kreditiven. Men de mindre bankerna få deraf intet gagn, ty det blir deras resp. vaxelombud, som komma att draga nytta af den extra provision, som här skulle beviljas de enskilda bankerna.

På dessa och förut anförda skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag oförändradt.

Herr Sörensson: Herr grefve och talman, mina herrar! Blott några få ord. Jag ber att få nämna, att jag inom sammansatta banko- och lagutskottet yrkat på 25 % i fråga om kreditiv, 50 % i fråga om lån och 25 % i fråga om rediskonteringsrätten; men då den egentlige reservanten, herr Leman, nedsatte sin fordran beträffande kreditiven till 15 %, så ansåg jag mig icke böra vidhålla mitt första yrkande, utan biträdde herr Lemans förslag. Med anledning af hvad här i dag blifvit yttradt, ber jag nu emellertid att få återupptaga mitt ursprungliga yrkande, nemligen att kreditiven måtte sättas till 25 % och lånen till 50 % samt rediskonteringen till 25 %. Jag instämmer således i herr Lemans yrkande.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, af herr *Leman*, att paragrafen måtte godkännas med den ändring af sjunde stycket, som föreslagits i hans vid betänkandet fogade reservation, dock att orden »*dels* lån intill sextio procent och *dels* kassakreditiv intill femton procent» utbyttes mot orden: »*dels* lån intill femtio procent och *dels* kassakreditiv intill tjugufem procent».

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens antagande i oförändradt skick vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Leman* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner sammansatta banko- och lagutskottets i utlåtandet n:o 1 punkten 6 framställda förslag till ändrad lydelse af § 41 i lagen för Sveriges riksbank, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes ifrågavarande paragraf med den af herr Lemau under öfverläggningen föreslagna ändring.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 47;

Nej — 65.

§ 42.

Herr Lemau: Med afseende å utgången af den föregående vöteringen, tillåter jag mig yrka bifall till § 42, sådan jag formulerat denna paragraf i min reservation.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter föreliggande paragraf antogs att lyda så, som angifvits i herr Lemaus reservation.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Bifölls i hvad den ej besvarats genom kammarens beslut vid föredragningen af de särskilda paragraferna.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 16 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 30, i anledning af väckt motion angående sådan ändring af § 12 i förordningen om kyrkostämman m. m. den 21 mars 1862, att kyrkostämman ej må hållas samtidigt med kommunalstämman, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Om lagbestäm-
melser i syfte
att hindra
vissa för kom-
mun redovis-
ningsskyldige
att delta i
revisorsval
m. m.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 16 och 19 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 31, i anledning af väckta motioner om ändring af § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet samt § 9 af förordningen om kyrkostämman m. m.

Herr Wester: Herr greffe och talman! Lagutskottet har här föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om vissa ändringar i förordningarna om kommunalstyrelse å landet samt om kyrkostämman m. m. För min del anser jag emellertid de föreslagna ändringarna vara hvarken nödiga eller nyttiga. Den ena föreslagna förändringen är den, att till revisorer ej skulle få väljas ledamöter af kommunalnämnd eller af kyrko- och skolråd, men något sådant kan väl aldrig förekomma eller ens förutsättas. Utskottet har visserligen i

är sagt, att erfarenheten ådagalagt, att sådant förekommer, men i fjor Om lagbestäm-
melser i syfte
att hindra
vissa för kom-
mun redovis-
ningsskyldige
att deltaga i
revisorsval
m. m.
sade utskottet alldeles tvärtom, att erfarenheten icke ådagalagt o. s. v.,
och i det fallet tror jag verkligen mera på utskottets uttalande i fjor
än i år. Skulle för öfrigt ett eller två dylika fall inträffa bland Sve-
riges 2,400 kommuner, så är väl detta icke tillräckligt skäl att ändra
våra kommunalförordningar. Andra sätt finnas, på hvilka man vida
lättare kan undanrödja sådana missförhållanden, der de förekomma,
än att besvära Kongl. Maj:t med en utredning.

Den andra här ifrågasatta ändringen afser, att ledamöter af kom-
munalnämnd, kyrkoråd och skolråd ej skola få deltaga i val af revi-
sor. Ja, icke heller detta kan påvisas att det i allmänhet förekom-
mer; men det gifves tillfällen, då kommunalstämmor bevistas endast
af kommunalnämndens ledamöter, och hvem skall i ett sådant fall
välja revisorer? För öfrigt, om kommunalnämndens ledamöter på detta
sätt någon gång finge sjelfva välja sina revisorer, så ligger deri ingen
fara; ty hvad är det dessa revisorer skola revidera? Jo. kommunens
räkenskaper; och dessa öfverlemnas ju vanligen af kommunalnämnden
åt en ärligen vald kassaförvaltare. Det är ju då i kommunalnämndens
eget synnerliga intresse att få skarpa revisorer, som se allt och blunda
för intet, ty nämndens öfriga ledamöter äro ju solidariskt ansvariga
med kassaförvaltaren för hvarje felaktighet, som kan förekomma. Det
är således just för kommunalnämnden af vigt att få goda revisorer.

Det händer ju ofta, att Riksdagen skrifver till Kongl. Maj:t och
begär utredningar och förslag i olika frågor och att, när sedan Kongl.
Maj:t på grund af dessa skrivelser inkommer till Riksdagen med för-
slag, desamma blifva afslagna, men i allmänhet ha då dessa skrif-
velser varit grundade på sakliga skäl, på faktiska förhållanden, som
visa, att en sådan utredning varit nödig; men här har lagutskottet
icke kunnat angifva något skäl för behovet af den ifrågasatta utred-
ningen. För öfrigt tror jag verkligen, att man bör visa den aktning
för den kommunala sjelfstyrelsen och för det sätt, hvarpå den fungerat
under snart fyrtio år, att man icke skall låta misstänksamt omgärda
och begränsa densamma på det sätt, som lär föreslagits.

Herr grefve och talman! Jag ber att få yrka afslag såväl å
motionerna som å utskottets hemställan.

Herr Hasselrot: Lagutskottet i fjol uttalade, om jag minnes
rätt, i fråga om en motion, som icke var alldeles lika de här före-
liggande, men af liknande innehåll, att utskottet icke hade sig bekant
några olägenheter uti det i motionen angifna hänseende. Nu är för-
hållandet annorlunda; för lagutskottet ha i år uppgifvits åtskilliga
fall, der det till och med gått så långt, att ledamöter af kommunal-
nämnden valt sig sjelfva till revisorer af sin egen förvaltning. För
sådana fall behöfves nu ingen lagändring, ty det ligger i sakens natur,
att en sådan åtgärd är olaglig; men då i allt fall lagstiftning behöfves
i det andra af den förre ärade talaren angifna hänseendet, nemligen
i fråga om förbud för ledamot af kommunalnämnd eller kyrko- eller
skolråd att deltaga i val af revisorer, syntes det utskottet lämpligt att
lagstifta äfven i det förre hänseendet.

Den förre ärade talaren sade, att förbudet mot dessa funktionärens

Om lagbestäm-
melser i syfte
att hindra
vissa för kom-
mun redovis-
ningskyldige
att deltaga i
revisorsval
m. m.
(Forts.)

deltagande i val af revisorer icke vore lämpligt, enär det kunde hända, att inga andra än de vore närvarande vid stämman och att då inga revisorer kunde väljas. Jag ber emellertid att få fästa kammarens uppmärksamhet derå, att revisorsvalen ske vid årets stora stämmor; och det torde ytterst sällan, om ens någonsin, hända, att en dylik stänmma är besökt endast af dem, som ha del i kommunens förvaltning.

Det är icke heller fallet, som den förre ärade talaren sade, att det alltid är i kommunalnämndens intresse, att revisionen blir så grundlig som möjligt. Alla dess ledamöter äro ju ansvariga för kassaförvaltarens åtgöranden; men om han begått ett fel och revisorerna förbise detta samt stämman ger decharge, bli äfven alla nämndens ledamöter fria från sitt ansvar för detta fel. Det ligger ju rent af i sakens natur, att den, som är redovisningsskyldig, icke bör få deltaga i val af dem, som skola granska denna redovisning. När derfor nu förslag väckts om ett tillägg i sådant syfte till kommunalförordningarna, syntes det utskottet omöjligt att vägra biträda detta förslag, helst man kunde tolka ett afstyrkande derhän, att det klandrade förfarandet ej vore olagligt eller borde förbjudas. Detta är anledningen till utskottets tillstyrkan. Äfven jag är visserligen öfvertygad, att det ej är många ställen i landet, för hvilka dylika bestämmelser behöfvas, men der de behöfvas, böra de finnas att tillgå.

Jag ber derfor att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Dahlberg: Det är visserligen mycket djerft af mig att uppträda emot ett enhälligt lagutskott och kanske allra helst efter det anförande, som utskottets ärade ordförande nyss hållit; men jag kan icke underlåta att ge uttryck åt min tanke, att det förefaller temligen onödigt att besvara Kongl. Maj:t med en skrivelse i förevarande ämne. Det är påtagligt, att någon gång missgrepp skett, men de hafva år efter år minskats i antal för att säkerligen, sedan nu uppmärksamheten fästs å saken, alldeles försvinna.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talman jemlikt de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare på afslag derå, och förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller, hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 44.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 15 och 16 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 28, i anledning af väckt motion om utarbetande af lagbestämmelser rörande påföljd för uraktlåtenhet att utgifva bidrag till underhåll af oäkta barn; och

n:o 29, i anledning af dels väckt motion angående tillägg till § 12 i förordningen om kyrkostämman, dels ock motion angående tillägg till § 16 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af andra särskilda utskottets den 15 och 16 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om franläggande af förslag till ändring i gällande sjölag, beträffande försäkringsgäfvares rätt att i vissa fall vid domstol föra talan m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den vid sammanträdet början aflemnade kongl. propositionen.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Bergman* under tiden från den 21 innevarande mars till den 10 nästkommande april.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde;

hvarjemte kammaren, likaledes på hemställan af herr talmannen, medgaf, att de anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 3,44 e. m.

In fidein

A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 22 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

Anmälades och bordlades andra särskilda utskottets memorial n:o 4, i anledning af dels kamrarnes återremiss af 37 § utaf det i utskottets utlåtande n:o 2 framlagda förslag till lag om inteckning i fartyg, dels kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om vissa delar af det i samma utlåtande framlagda förslag till lag om ändrad lydelse af 2, 3 och 52 §§ sjölagen.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 20 innevarande månad bordlagda ärenden, nemligen statsutskottets utlåtanden n:is 11 och 41—46, bevillningsutskottets betänkande n:o 20, lagutskottets memorial n:o 34 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 1 och 2.

På framställning af herr talmannen beslöts, att särskilda utskottets memorial n:o 4 skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,38 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.